

OGÓLNOPOLSKI KWARTALNIK PZHiPZF

HODOWCA

Nr 56 • wrzesień 2014 r

ZWIERZĄT FUTERKOWYCH

ISSN 1506-4042

Certyfikacja ferm

PZHiPZF na Polskim Kongresie Rolnictwa

Pierwszy Okrągły Stół Przedstawicieli
Związków Rolniczych i Hodowlanych

Inwazyjne obce gatunki zwierząt
futerkowych w faunie Polski

GĄSIOREK Sp.J.
ul. Wrzesińska 8
62-250 Czerniejewo
tel. 61 4273166.
e-mail: biuro@grh.gasiorek.pl

GOSPODARSTWO ROLNO-HODOWLANE
GĄSIOREK Sp.J.
Czerniejewo

**OGŁASZA
NOWE CENY NA KARMĘ
DLA NOREK**

OD WRZEŚNIA 2014

1,10 zł

Klaudia Gołabek
redaktor naczelna

Szanowni Państwo,

Oddaję w Państwa ręce kolejne wydanie czasopisma „Hodowca Zwierząt Futerkowych”. W naszej branży każdy kwartał obfituje w liczne wydarzenia. Minione trzy miesiące były pełne pracy, m.in.: odbyło się coroczne Zgromadzenie Walne Delegatów Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych; nasi przedstawiciele brali udział w licznych konferencjach; podejmowaliśmy działania przeciwko atakom dokonywanym przez „ekoterrorystów”; przeprowadzaliśmy audyty ferm zwierząt futerkowych, w tym gospodarstw utrzymujących norki.

W bieżącym wydaniu oprócz tekstów ściśle naukowych chciałam polecić szczególnej uwadze aktualności, w tym sprawozdania z odbytych posiedzeń.

Zachęcam także wszystkich hodowców do podjęcia decyzji o przystąpieniu do audytu ferm. Przeprowadzany audyt jest formą kontroli wewnętrznej, która ma na celu pomoc hodowcom m.in. w utrzymaniu dobrostanu zwierząt oraz spełnieniu wymogów określonych w liście kontrolnej SPIWET. Certyfikacja przeprowadzana przez Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych jest realizowana dla dobra ogólnego; nie jest ona procedurą, której należy się wystrzegać z obawy przed ewentualną koniecznością poprawy kilku uchybień. W związku z tym w obecnym wydaniu przedstawiam nowy protokół obowiązujący podczas przeprowadzanych kontroli.

W przypadku pytań bądź chęci zapisu na ww. certyfikację proszę o kontakt tel. 667 777 313 lub poprzez e-mail: k.golabek@pzhpf.pl

Życzę Państwu przyjemnej lektury.

SPIS TREŚCI

- 4 Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych na Polskim Kongresie Rolnictwa
- 6 Seminarium w Kazimierzu Dolnym
- 7 Fur Europe
- 8 Pierwszy Okrągły Stół Przedstawicieli Związków Rolniczych i Hodowlanych
- 11 Spotkanie w Instytucie Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk w Białowieży
- 14 Korespondencja PZHiPZF z Izbą Rolniczą
- 20 Jak przygotować się do rozmowy z dziennikarzem?
- 21 Uchwała Walnego Zebrania Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych
- 28 Chrońmy nasze fermy
- 30 Wizyta gości z Kazachstanu w Gospodarstwie Rolno-Hodowlanym Rajmunda Gąsiorka
- 34 Inwazyjne obce gatunki zwierząt futerkowych w faunie Polski
– Sławomir Nowicki, Piotr Przysiecki, Andrzej Filistowicz,
- 42 Różnice w metabolizmie i funkcjonowaniu przewodu pokarmowego u dziko żyjących i hodowlanych mięsożernych zwierząt futerkowych
– Andrzej Gugolek, Dariusz Zalewski, Janusz Strychalski, Małgorzata Konstantynowicz, Cezary Zwoliński
- 50 Odrębność norki fermowej (*Neovision vision*) w stosunku do norki dzikiej jako efekt pracy hodowlanej i domestykacji
– Marian Brzozowski
- 56 Listerioza szynszyli
– Tadeusz Jakubowski, Tomasz Naalbert
- 59 Inwentaryzacja wielkości populacji norek, lisów pospolitych, lisów polarnych, jenotów i tchórzy utrzymywanych na polskich fermach

Hodowca Zwierząt Futerkowych

jest ogólnopolskim kwartalnikiem zawierającym informacje z zakresu chowu i hodowli mięsożernych zwierząt futerkowych oraz ochrony środowiska, uregulowań prawnych i sytuacji rynkowej dotyczących tych gatunków zwierząt.

Rada programowa:

dr Tadeusz Jakubowski (przewodniczący Rady)
prof. dr hab. Marian Brzozowski, prof. dr hab. Andrzej Gugolek,
prof. dr hab. Krzysztof Kostro, Władysław Fortuna, Klaudia Gołabek, Roman Horoszczuk.

Wydawca: PZHiPZF

00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, lok. 301
Prezes Zarządu: Władysław Fortuna
www.pzhipzf.pl

Adres redakcji:

00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, lok. 301
redakcja@pzhpf.pl, www.hzf.net.pl

Redaktor naczelna: Klaudia Gołabek

Współpracują: Jolanta Hryckiewicz, Adam Markiewicz

Nakład: 2000 egzemplarzy. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania przeróbek i skrótów w nadesłanych artykułach, nie zwraca niewykorzystanych materiałów oraz nie odpowiada za treść reklam i ogłoszeń. Tłumaczenia z czasopism zagranicznych drukowane są jako obszernie streszczenia. Prawa autorskie i wydawnicze zastrzeżone. Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii lub powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody wydawcy, w całości lub części JEST ZABRONIONE i podlega odpowiedzialności karnej. Redakcja nie odpowiada za treść reklam i ogłoszeń.

ISSN 1506-4042

Zdjęcie na okładce: Tadeusz Jakubowski

Polski Związek Hodowców i Pro Zwierząt Futerkowych na Polskim Kongresie Rolnictwa

Ideą kongresu jest stworzenie platformy wymiany poglądów na temat polskiego rolnictwa, możliwości jego rozwoju, ale także istniejących zagrożeń, jak również przedstawienie najnowszych prognoz i informacji gospodarczych.

Fot. arch. PZHiPZF

Prezydium Kongresu

Fot. arch. PZHiPZF

Zespół Pieśni i Tańca „Łany” Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W środku poseł Piotr Walkowski i wiceminister rolnictwa Zofia Szalczyk

14 czerwca 2014 r. w Sali Ziemi na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich odbyła się trzecia konferencja Polskiego Kongresu Rolnictwa. Została zorganizowana pod honorowym patronatem Prezydenta Bronisława Komorowskiego oraz prezesa Agencji Rynku Rolnego w ramach II Powszechnej Wystawy Krajowej „Konkurencyjna Polska 1989–2014”. Jej obrady otworzyła Zofia Szalczyk, podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

ducentów

Fot. arch. PZHiPZF

Wiceminister rolnictwa Zofia Szalczyk

Fot. arch. PZHiPZF

Delegacja Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych

Polski Kongres Rolnictwa to cykl dziesięciu konferencji organizowanych pod tą nazwą w różnych miastach w Polsce, głównie w stolicach regionów. Ideą kongresu jest stworzenie platformy wymiany poglądów na temat polskiego rolnictwa, możliwości jego rozwoju, ale także istniejących zagrożeń, jak również przedstawienie najnowszych prognoz i informacji gospodarczych.

Każda konferencja składa się z kilku paneli dyskusyjnych dotyczących poszczególnych aspektów rolnictwa, a dodatkowo w jej programie znajdują się bloki tematyczne poświęcone najbardziej aktualnym problemom rolnictwa w regionie, w którym odbywa się spotkanie.

W poznańskiej konferencji wzięli udział znani i cenieni

eksperti, przedstawiciele firm i organizacji z branży, instytucji naukowych, rządowych i samorządowych. Tematyką spotkania były m.in. zagadnienia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014–2020, wspólna polityka rolna oraz eksport na skalę światową. Rozmawiano również o sile branży rolno-spożywczej, polskiej gospodarce wspierającej przedsiębiorców i osiągnięciach polskich firm. Panele tematyczne poświęcone były głównie rolnictwu i obszarom wiejskim w Wielkopolsce.

Partnerem Złotym konferencji był Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych. Na obecność naszego związku w tym wydarzeniu zdecydowano się ze względu na

możliwość przedstawienia szerszemu gronu zagadnienia **hodowli mięsożernych zwierząt futerkowych jako alternatywy dla polskiego rolnictwa**. Prezentację wygłosił dr Tadeusz Jakubowski, który poprowadził również jeden z paneli dyskusyjnych. PZHiPZF reprezentowali prezes Władysław Fortuna, wiceprezes Rajmund Gąsiorek oraz zastępca dyrektora biura PZHiPZF Katarzyna Woźniak.

W kulisach czynne były stoiska informacyjne firm i instytucji związanych z branżą rolniczą.

Trzecią konferencję Polskiego Kongresu Rolnictwa uświetnił występ Zespołu Pieśni i Tańca „Łany” Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. r

Katarzyna Woźniak

Seminarium w Kazimierzu Dolnym

Fot. T. Jakubowski

Wykład dr. Tadeusza Jakubowskiego

16–17 czerwca 2014 r. w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą odbyło się kolejne, organizowane od wielu lat przez Sekcję Chowu i Hodowli Zwierząt Futerkowych Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego seminarium, którego wiodący temat brzmiał: „Określenie stopnia odrębności fenotypowej i genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej, lisa pospolitego i jenota”.

Seminarium otworzyła przewodnicząca Sekcji Chowu i Hodowli Zwierząt Futerkowych prof. dr hab. Grażyna Jeżewska-Witkowska z Katedry Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

W czasie **pierwszej sesji**, której przewodniczyli prof. dr hab. Paweł Bielański i prof. dr hab. Olga Szeleszczuk, przedstawiono następujące zagadnienia:

1. L. Felska-Błaszczuk – Czy futra sztuczne są ekologiczne.

2. M. Piórkowska – Porównanie cech metrycznych układu pokarmowego i powłokowego populacji nerek hodowlanych i dziko żyjących.

3. A. Zoń – Porównanie cech metrycznych układu pokarmowego i powłokowego populacji lisów hodowlanych i dziko żyjących.

4. A. Gugolek – Porównanie strawności składników pokarmowych i retencji azotu dziko

żyjących i hodowlanych nerek, lisów i jenotów.

5. D. Zalewski – Ocena wielkości populacji nerek amerykańskich, lisów pospolitych i jenotów dziko żyjących na terenie Polski.

W czasie **drugiej sesji**, której przewodniczyli dr hab. Beata Seremak i dr hab. Brygida Ślaska, przedstawiono następujące zagadnienia:

1. L. Felska-Błaszczuk – Ocena domestykacji lisa pospolitego i jenota na podstawie pomiarów biometrycznych kości kończyny przedniej.

2. B. Horecka – Określenie stopnia odrębności genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej.

Fot. T. Jakubowski

Uczestnicy seminarium. Od lewej: M. Brzozowski, R. Gąsiorek, T. Jakubowski i J. Hryckiewicz

3. A. Jakubczak – Opracowanie markerów genetycznych do testowania populacji hodowlanych i dziko żyjących jenotów.

W czasie **trzeciej sesji**, której przewodniczyli prof. dr hab. Marian Brzozowski i dr hab. Dorota Kowalska, przedstawiono następujące zagadnienia:

1. V.A. Ilyukha – Influences of the melatonin implant on the physiological function of fur animals: similarity and species specificity.

2. T. Jakubowski – Zmienność przebiegu i postaci klinicznych choroby aleuckiej nerek.

3. O. Szeleszczuk – Wpływ czasu przechowywania na skład mikrobiologiczny konserwowanej karmy dla młodych lisów.

4. M. Sulik, H. Kujawski – Va-de-me-cum Saga Furs.

Czwarta sesja w drugim dniu seminarium, której przewodniczyli dr hab. Andrzej Jakubczak i dr hab. Robert Głogowski, była poświęcona wystąpieniom doktorantów.

W czasie **piątej sesji**, której przewodniczyli prof. dr hab. Stanisław Socha i prof. dr hab. Józef Bieniek, przedstawiono następujące zagadnienia:

1. Relacja z dorocznego posiedzenia EFBA, Amsterdam 14–16 kwietnia 2014 r.

2. A. Gugólek – Wstępne badania nad możliwością zastąpienia w żywieniu królików śrutę sojowej krajowymi źródłami białka roślinnego.

3. M. Brzozowski – Wpływ dodatków paszowych na wyniki użytkowania królików.

4. P. Bielański – Konkurencyjny rynek szansą dla rodzimych ras i odmian zwierząt futerkowych.

Podsumowania seminarium dokonali prof. dr hab. Grażyna Jeżewska-Witkowska oraz prof. dr hab. Andrzej Gugólek. r

(red.)

Fur Europe

23 czerwca 2014 r. odbyło się w Warszawie spotkanie z przedstawicielami europejskiej organizacji ds. wspólnego handlu w branży futrzarskiej Fur Europe.

Uczestnikami spotkania oprócz organizatorów (Fur Europe) byli reprezentanci Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych (PZHiPZF), Polskiego Związku Hodowców Zwierząt Futerkowych (PZHZF), Krajowego Związku Hodowców Szynszyli (KZHS) oraz Stowarzyszenia Futrzarzy Polskich (SFP).

Głównym celem spotkania była rozmowa na temat funkcjonowania Fur Europe, potencjalnej współpracy, a także przedstawienie obecnej sytuacji w branży w poszczególnych krajach Unii Europejskiej.

W odniesieniu do Polski stwierdzono m.in.:

- niską świadomość dotyczącą branży;
- negatywny stosunek mediów do hodowli zwierząt futerkowych;
- negatywną rolę aktywistów w debacie publicznej;
- widoczność argumentów negatywnych, a niewidoczność pozytywnych;
- stereotyp futro – produkt luksusowy.

Silną stroną branży w Polsce są:

- dobrostan;
- duża skala produkcji;
- ścisła współpraca z uniwersytetami;
- zatrudnienie dla ponad 50 tys. osób;
- potencjał dla silnej światowej marki.

Po zapoznaniu się ze strukturą Fur Europe oraz obecną sytuacją w branży w Polsce podjęto rozmowy na temat konkretnych obszarów współpracy. r

(red.)

Pierwszy Okrągły Stół Przedstawicieli

W dniu 26 czerwca 2014 r. w SGGW w Warszawie z inicjatywy UNITED MINDS, TVR Polska Telewizja oraz PZHiPZF odbyła się konferencja pt. „Pierwszy Okrągły Stół Przedstawicieli Związków Rolniczych i Hodowlanych”. Konferencji przewodniczył Władysław Fortuna prezes Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych. Poniżej przedstawiamy sprawozdanie z tego spotkania.

Warszawa, 10 lipca 2014 r.

Notatka z konferencji

W dniu 26 czerwca 2014 r. w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie odbyła się konferencja pt. „Pierwszy Okrągły Stół Przedstawicieli Związków Rolniczych i Hodowlanych”. Organizatorem konferencji była agencja United Minds, która od kilku lat współpracuje z firmami rynku agro.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele związków hodowców większości gatunków zwierząt gospodarskich, profesorowie uczelni SGGW oraz przedstawiciele agencji komunikacyjnej United Minds. Relacja z konferencji została wyemitowana w Ogólnopolskiej Telewizji TVR, która była patronem medialnym tego wydarzenia. Spotkanie miało na celu zjednoczenie środowiska hodowców i rozpoczęcie ogólnopolskiej debaty o problemach tej branży.

W konferencji wzięli udział:

1. Bożena Gemel - Regionalny Związek Hodowców Owiec i Kóz
2. Tadeusz Lotczyk - Polski Związek Owczarski
3. Władysław Fortuna - PZHiPZF
4. Katarzyna Woźniak - PZHiPZF
5. Krzysztof Banach - Podlaski Związek Hodowców Bydła i Producentów Mleka
6. Dorota Śmigielńska - Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka
7. Wiesław Różański - Unia Producentów i Pracodawców Przemysłu Mięsnego
8. Roman Wiśniewski - Krajowa Federacja Hodowców Drobiu i Producentów
9. Maciej Bujnak - Krajowa Federacja Hodowców Drobiu i Producentów Jaj
10. Paweł Dakowski - Polski Związek Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego
11. Sylwester Mierzejewski - Mazowiecki Związek Hodowców Bydła i Producentów Mleka
12. Marian Brzozowski - SGGW
13. Jan Prandota - SGGW
14. Tadeusz Jakubowski - SGGW
15. Rafał Biały - United Minds
16. Marlena Kołodziejek - United Minds
17. Ireneusz Stachowiak - United Minds
18. Michał Muszyński - United Minds

Związków Rolniczych i Hodowlanych

Konferencję zainaugurował wykład prof. Mariana Brzozowskiego pt. *Rolnictwo Zrównoważone (alternatywne) w kontekście zrównoważonego rozwoju*. Podczas debaty zostały poruszone tematy, które są ważne dla wszystkich działów hodowli zwierząt gospodarskich, a nawet dla rolnictwa jako całości. W dyskusję włączyli się wszyscy zebrani przedstawiając problemy i wyzwania, z którymi mierzą się w codziennej pracy.

Relację telewizyjną, która była emitowana na antenie ogólnopolskiej telewizji TVR można obejrzeć pod adresem: <http://www.tvr24.pl/video-47-236.html>

Formułując podsumowanie żywej dyskusji należy wziąć pod uwagę następujące postulaty:

1. Kraj powinien być samowystarczalny pod względem produkcji żywności, żywność może być traktowana jako rodzaj broni w przypadku konfliktów. Stąd konieczne jest prowadzenie stałych analiz pod tym kątem, z udziałem (a przynajmniej z informowaniem o takich studiach) producentów żywności.
2. Wieś jest obszarem rolniczym, na którym prowadzi się gospodarkę rolną, ze wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami. Powinno to być jasno ujęte w obowiązujących przepisach i respektowane przez władze i społeczeństwo.
3. Państwo powinno określić, jaki jest docelowy, w skali kraju, model rolnictwa - farmerski, wielkoobszarowy czy drobnotowarowy.
4. Powinniśmy mieć w kraju perspektywiczne, długoterminowe spojrzenie na stan i przyszłość rolnictwa (w perspektywie 10-20 lat). Taka wiedza musi trafiać do rolników.
5. Rolnictwo krajowe powinno mieć wsparcie w MSZ w podejmowaniu działań proeksportowych. Brak jest w służbie dyplomatycznej specjalistów, którzy powinni pomagać naszemu rolnictwu w rozeznawaniu i zdobywaniu rynków światowych.
6. Państwo w większym stopniu powinno chronić rynek krajowy. Widzimy, że nawet w ramach wspólnoty unijnej inne kraje potrafią chronić rynki wewnętrzne przed nadmiernym dopływem towarów rolno-spożywczych, u nas w Polsce takie działania nie są podejmowane. Nie wiemy np. jakie zagrożenie wyniknie dla nas z tytułu otwarcia rynku na Ukrainę czy USA.
7. Wzorem innych państw, w Polsce powinna być podjęta dyskusja, a następnie realizacja skutecznych działań w kierunku regionalizacji produkcji rolniczej.
8. Media publiczne w większym stopniu powinny informować społeczeństwo o miejscu i roli rolnictwa (w gospodarce, w kulturze, w życiu społecznym).
9. Organizacje zrzeszające rolników winny eksponować swoje działania statutowe tak aby świadczyło to o ich dobrej organizacji i silnym zaangażowaniu.
10. Polityka państwa – zrewidowanie programu – równouprawnienie dla wszystkich sektorów produkcji: małych, rodzinnych, średnich i wysokoprodukcyjnych gospodarstw- nie można blokować dużych gospodarstw.

11. Tereny rolnicze mają być do dyspozycji rolników bez ograniczeń, plany zagospodarowania przestrzennego to podstawa działania, decyzje samorządów mają być zgodne z prawem, dbanie o jakość rolnictwa - bogate tereny rolnicze to bogate miasta - rola rolnictwa w terenie powinna być wiodąca.

12. Przestrzeganie prawa przez rolnika.

Celem spotkania nie było tworzenie nowej organizacji ale próba zjednoczenia środowiska hodowców. Wyżej wymienione postulaty świadczą o potrzebie dalszych rozmów między przedstawicielami związków na temat problemów poruszonych w debacie. Założenia te powinny trafić do już istniejących organizacji, aby mogły one bardziej otworzyć się na współpracę, tworząc dobrze zorganizowane związki, dbające o rolników i rolnictwo.

W podsumowaniu konferencji padł wniosek aby zorganizować kolejne spotkanie w poszerzonym gremium aby doprowadzić do dużego kongresu z udziałem ośrodków naukowych, branżystów, przedstawicieli rządu RP. Kongres miałby odbyć się jesienią 2014 r.

Na tym spotkanie zostało zakończone.

Fot. T. Jakubowski

Uczestnicy Okrągłego Stołu

Uczestnicy spotkania: T. Jakubowski, M. Brzeziński, A. Zalewski, M. Brzozowski

Spotkanie w Instytucie Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk w Białowieży

27 czerwca 2014 r.
w Instytucie Biologii Ssaków
Polskiej Akademii Nauk
w Białowieży odbyło się
spotkanie przedstawicieli
PAN, UW i SGGW, którzy
reprezentowali również
stanowisko PZHiPZF.

W spotkaniu uczestniczyli:

- 1) prof. A. Zalewski – Instytut Biologii Ssaków
Polskiej Akademii Nauk w Białowieży,
- 2) dr M. Brzeziński – Uniwersytet Warszawski,
- 3) dr T. Jakubowski – Szkoła Główna Gospodar-
stwa Wiejskiego,
- 4) prof. M. Brzozowski – Szkoła Główna Gospo-
darstwa Wiejskiego.

Podstawowym tematem spotkania było omó-
wienie zagadnień związanych z prowadzeniem
wspólnych badań w zakresie oceny możliwości
przeżycia w warunkach naturalnych nerek fermo-
wych po ich wydostaniu się poza gospodarstwo.
Wstępnie ustalono, że roboczy tytuł badań będzie
następujący: **Zdolność przetrwania nerek fermo-
wych w warunkach naturalnych.**

Ustalono, że należy określić, jaki zakres mia-
łyby mieć takie badania. Czy zwierzęta będą wy-
puszczone w warunkach środowiska typowego

dla otoczenia fermy (brak cieków wodnych), czy będą uwolnione nad wodą, w warunkach zbliżonych do naturalnych, czy może prowadzić obserwację zwierząt na zamkniętym, odpowiednio dużym, ogrodzonym terenie? Jaka liczba zwierząt jest niezbędna do przeprowadzenia badań, jaki należy prowadzić ich monitoring, zwłaszcza w pierwszych dniach po uwolnieniu? Zwierzęta nie mogą być zdolne do reprodukcji.

Należy opracować budżet badania: zwierzęta, chipy – ich rodzaj i implantacja, aparatura telemetryczna, koszty pracy osób monitorujących, klatki żywotowe, honoraria i inne koszty pracy.

Omówiono też inne tematy możliwe do wspólnego opracowania:

1. Stan zdrowotny norek dziko żyjących na podstawie oceny posiadanego przez IBS materiału (zamrożone próbki): choroby zakaźne i pasożytnicze.
2. Charakterystyka genetyczna populacji norek wolno żyjących (udział w genotypach puli genowej zwierząt pochodzących z hodowli).

Rozmawiano także o możliwości podjęcia szerszego tematu (z dofinansowaniem z NCN lub NCBR):

Fot. T. Jakubowski

Badania nad stanem obecności norki amerykańskiej w środowisku naturalnym w Polsce, ze wskazaniem możliwych do podjęcia działań w celu ograniczenia ich liczebności.

Zadania do realizacji w ramach tematu:

1. Oszacowanie wielkości populacji norek amerykańskich w środowisku naturalnym, tendencje demograficzne.
2. Kondycja norek wolno żyjących, ich stan zdrowotny.
3. Oszacowanie skuteczności różnych metod eliminacji norek amerykańskich ze środowiska, z ewentualną rekomendacją wynikającą z przeprowadzonych badań.
4. Zdolności do przeżycia i adaptacji norek fermowych w warunkach naturalnych (obiektywne, naukowe wykazanie ich oddziaływania na środowisko).
5. Określenie stopnia prawdopodobieństwa przenikania norek amerykańskich z ferm do środowiska, analiza ryzyka ich wystąpienia.
6. Naukowe oszacowanie skali zjawiska przenikania norek fermowych do środowiska – czy jest to oddziaływanie znaczące.
7. Rekomendacja wyników badań hodowcom oraz instytucjom tworzącym prawo w celu opracowania w miarę potrzeb określonych norm prawnych dotyczących hodowli norek i innych zwierząt futerkowych.

**Marian Brzozowski,
Tadeusz Jakubowski**

Dedykowane rozwiązania ubezpieczeniowe dla hodowli i gospodarstw.

Insurance Expert Sp. z o.o.
tel. 22 462 83 40

www.insuranceexpert.pl

GĄSIOREK Sp.J.
ul. Wrzesińska 8
62-250 Czerniejewo
Tel/fax 0048614276166
e-mail: biuro@grh.gasiorek.pl

GOSPODARSTWO ROLNO-HODOWLANE GĄSIOREK Sp.J.

Czerniejewo - SKÓROWNIA

informuje
wszystkich zainteresowanych
o przyjmowaniu zgłoszeń
na sezon skórowania 2014/2015

CENA - 10,00 zł /sztuka

**Zapisy pod numerami
telefonów:
61 4273 166, 697 825 201**

Korespondencja PZHiPZF z Izbą Rolniczą

Prezes PZHiPZF Władysław Fortuna ustosunkował się do pism skierowanych do Związku przez Izby Rolnicze w sprawie systemu identyfikacji norek. Poniżej przedstawiamy korespondencję w tym przedmiocie.

KRAJOWA RADA IZB ROLNICZYCH

00-930 Warszawa, ul. Wspólna 30, tel. (22) 623-21-65; fax. (22) 623-11-55
e-mail: sekretariat@krir.pl www.krir.pl

KRIR/KP/804 /14

Warszawa 2014-06-14

**Pan
Władysław Fortuna
Prezes
Polskiego Związku Hodowców
i Producentów Zwierząt Futerkowych**

Szanowny Panie Prezesie,

W załączeniu przesyłam pismo Wielkopolskiej Izby Rolniczej (znak WIR.BW.MC 1576/2014,) z uprzejmą prośbą o odniesienie się do zawartych w nim postulatów i wniosku Walnego Zgromadzenia WIR.

Z poważaniem

PREZES
Krajowej Rady Izb Rolniczych
Wiktor Szmulewicz

Zał. jw.

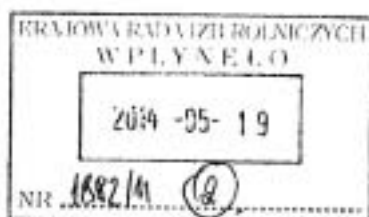
**Wielkopolska
Izba
Rolnicza**

ul. Gołęcińska 9, 60-626 Poznań

tel. 061 847 84 80
fax. 061 842 04 52
e-mail: wir@wir.org.pl
internet: www.wir.org.pl

WIR.BW.MC 156/2014

Poznań, 09.05.2014r.

Sz.P.
Wiktor Szmulewicz
Prezes
Krajowej Rady Izb Rolniczych

Szanowny Panie Prezesie!

Zarząd WIR, realizując wniosek XIII Walnego Zgromadzenia Wielkopolskiej Izby Rolniczej IV kadencji oraz w związku z licznymi monitami rolników, zwraca się z prośbą o wystąpienie do Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych aby ten podjął działania mające na celu stworzenie systemu identyfikacji norek. Rolnicy domagają się również odszkodowań za szkody spowodowane przez zbiegłe z ferm norki. System identyfikacji tych zwierząt pozwoliłby na przyporządkowanie zbiegłego zwierzęcia do danej fermy, a tym samym możliwość ubiegania się o odszkodowania w towarzystwach ubezpieczeniowych. Członkowie naszego samorządu postulują również o utworzenie przez Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych funduszu, którego celem byłaby finansowa rekompensata rolnikom za szkody spowodowane w gospodarstwach rolnych przez uciekające z ferm norki.

Mając na uwadze powyższe proszę o zajęcie omawianą kwestią.

Z poważaniem

Wiceprezes
Wielkopolskiej Izby Rolniczej
Bogdan Fleming
Bogdan Fleming

**POLSKI ZWIĄZEK HODOWCÓW I PRODUCENTÓW
ZWIERZĄT FUTERKOWYCH**

POLISH FUR BREEDERS' ASSOCIATION

Siedziba - 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20/301

Oddział - 62-080 Tarnowo Podgórne, ul. Pocztowa 5

Tel 061 814 70 51 fax 061 816 40 27 email: pzhifzf@pzhifzf.pl

Tarnowo Podgórne 11.07.2014r.

Ldz.129/7/2014

**Pan Wiktor Szmulewicz
Prezes
Krajowej Rady Izb Rolniczych**

Szanowny Panie Prezesie,

W odpowiedzi na pismo z dnia 12-06-2014 znak KRIR/KP/B01/14, w imieniu Zarządu Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych (PZHIFZF) pragnę poinformować, iż zaproponowana przez Wielkopolską Izbę Rolniczą propozycja indywidualnej identyfikacji fermowych nerek hodowanych w polskich gospodarstwach rolnych jest pozbawiona racjonalnego uzasadnienia. Brak jest również dowodu, iż poczynione w gospodarstwach rolnych szkody wyrządziły norki fermowe, a nie inne drapieżniki. Jako argument do stanowiska PZHIFZF przesyłam opinie przedstawicieli świata nauki, specjalizujących się w problematyce hodowli zwierząt futerkowych - prof. dr hab. Mariana Brzozowskiego z Wydziału Nauk o Zwierzętach Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz dr n. wet Tadeusza Jakubowskiego z Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Mimo różnicy w stanowiskach w omawianej sprawie, Zarząd PZHIFZF jest otwarty na podjęcie szerokiej współpracy z Izbą Rolniczą w rozwiązywaniu problemów trapiących polskie rolnictwo.

Z poważaniem,

Władysław Fortuna

prezes PZHIFZF

Załączniki:

1. Opinia w sprawie pisma WIR do Prezesa Krajowej Rady Izb Rolniczych, z dn. 09.05.2014, przesłanego do wiadomości PZHIFZF- dr n. wet Tadeusz Jakubowski
2. Opinia w sprawie pisma WIR do Prezesa Krajowej Rady Izb Rolniczych, z dn. 09.05.2014, przesłanego do wiadomości PZHIFZF- prof. dr hab. Marian Brzozowski

Zakład Chorób Zakaźnych

Katedra Chorób Dużych Zwierząt z Kliniką

Wydział Medycyny Weterynaryjnej, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Division of Infectious Diseases, Department of Large Animals Disease with the Clinic

Faculty of Veterinary Medicine, Warsaw University of Life Sciences (SGGW)

ul. Nowoursynowska 159c, 02-776 Warszawa, Polska, tel.: +48 22 5936107, e-mail: mdeniz.jakubowski@sggw.pl
mdjakub@gmail.com

Warszawa 2013.06.30

Opinia

w sprawie pisma Wielkopolskiej Izby Rolniczej do Prezesa Krajowej Rady Izb Rolniczych,
z dnia 09.05.2014, przesłanego do wiadomości PZHiPZF.

Wielkopolska Izba Rolnicza przedstawiła fermową norkę jako sprawcę szkód, które zgłaszają rolnicy, wskazując to zwierzę jako zabójcę ptactwa domowego. Rolnicy i Izba Rolnicza **powinny przedstawić dowody tych zdarzeń, którymi mogą być wyłącznie żywe lub martwe norki**. Powszechnie wiadomo, że w środowisku naturalnym, szczególnie w pobliżu zbiorników wodnych i cieków wodnych, w niektórych regionach naszego kraju żyje od kilkudziesięciu lat populacja dzikiej norki amerykańskiej, która ma niewiele wspólnego z fermową norką. Ponadto inne łasicowate jak: **łasica, techórz, kuna domowa i kuna leśna, gronostaj oraz lis pospolity skutecznie atakują i zabijają ptactwo hodowane w gospodarstwach**. Sądzę, że udokumentowanie udziału fermowej norki w czynionych szkodach jest w tych przypadkach bardzo istotne.

Pomysł identyfikacji fermowych norek poprzez zakładanie im koleczyków, tatuowanie lub czipowanie jest pozbawiony racjonalnego uzasadnienia, gdyż identyfikacja oznakowanych w ten sposób zwierząt może nastąpić tylko z bardzo bliskiej odległości w przypadku czipów (do kilkudziesięciu centymetrów) przy użyciu specjalnego czytnika, czyli zwierzę/norkę jako sprawcę zdarzenia trzeba schwytać lub zabić. Podobnie w przypadku zwierząt koleczkowanych czy tatuowanych.

Dzika norka amerykańska różni się zdecydowanie od fermowej norki eksterierem; wielkością, budową, wyglądem i barwą okrywy włosowej.

Hodowcy fermowych norek nie są zainteresowani ucieczką norek z ferm gdyż są to cenne zwierzęta.

Gdyby jednak rolnik przedstawił żywą lub zabita norkę jako sprawcę śmierci ptaków, hodowca fermowych norek na drodze polubownej, w przypadku gdy stwierdzi, że jest to fermowa norka, może wypłacić stosowne odszkodowanie poszkodowanemu. Ważna przy tym jest odległość fermy od miejsca zdarzenia. **W przypadkach spornych, schwytane/zabite zwierzę oraz zabite ptaki trzeba zachować do oceny przez biegłego wyznaczonego przez Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych (PZHiPZF) i przedstawiciela Izby Rolniczej.**

Hodowcy zwierząt futerkowych, we współpracy z Polskim Związkiem Łowieckim (PZŁ) prowadzą program legalnego pozyskiwania i skupu dzikiej norki amerykańskiej i innych łownych mięsożernych drapieżników, co przyczynia się do ich znacznej redukcji. Jest to warunek niezbędny do powodzenia programów odbudowania populacji kuropatw, głuszców i cietrzewi, realizowanych w ramach dwóch fundacji funkcjonujących przy PZŁ, w których również bierze udział PZHiPZF. W 2013 roku, w województwie wielkopolskim hodowcy rozpoczęli skup łownych drapieżników.

Implantacja czipów jest drogim zabiegiem lekarsko-weterynaryjnym powodującym znaczne uszkodzenie skóry. W przypadku fermowych norek skóra jest bardzo cenna i zabieg ten bardzo by obniżał jej handlową wartość. Również kolczykowanie i tatuowanie uszkadza skórę zwierzęcia i powoduje jego cierpienie.

W Polsce czipowanie stosowane jest przy identyfikacji zwierząt towarzyszących (psów, kotów i fretek), którym wystawiane są paszporty. Czipy używane są do identyfikacji koni, zwierząt cyrkowych i zwierząt w niektórych ogrodach zoologicznych, którym również wystawiane są paszporty.

Kierownik Zakładu
Dr n. wet Tadeusz Jakubowski
(specjalista chorób zwierząt futerkowych)

ZAKŁAD HODOWLI ZWIERZĄT FUTERKOWYCH I DROBNEGO INWENTARZA
KATEDRA SZCZEGÓŁOWEJ HODOWLI ZWIERZĄT
DIVISION OF FUR AND SMALL ANIMALS
DEPARTMENT OF ANIMAL BREEDING AND PRODUCTION

Faculty of Animal Science
 Warsaw University of Life Sciences - SGGW
 02-786 Warsaw, Ciszewskiego 8 St., Poland
 tel. +48 22 59 365 41
 e-mail: marian_brzozowski@sggw.pl

Wydział Nauk o Zwierzętach
 Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
 02-786 Warszawa, ul. Ciszewskiego 8
 tel. 48 22 59 365 41
 e-mail: marian_brzozowski@sggw.pl

Warszawa, 1.07.2014 r.

Opinia

**W sprawie pisma Wielkopolskiej Izby Rolniczej do Prezesa Krajowej Rady
 Izb Rolniczych, do wiadomości PZHiPZF, z dnia 09.05.2014 r.**

W piśmie z dnia 09.05.2014 r. Wielkopolskiej Izby Rolniczej (WIR), przesłanym do Prezesa Krajowej Rady Izb Rolniczych, do wiadomości PZHiPZF, jest mowa o „*licznych monitach rolników (...) o szkodach spowodowanych w gospodarstwach rolnych przez uciekające z ferm norki*” i wynikające z tego żądanie, by „*PZHiPZF podjął działania mające na celu stworzenie systemu identyfikacji norek*” oraz „*przyporządkowanie zbiegłego zwierzęcia do danej fermy, a tym samym możliwość ubiegania się o odszkodowania w towarzystwach ubezpieczeniowych*”. Zagadnienie tak przedstawione jest zbyt ogólne, by można się było do niego odnieść w sposób konkretny.

Zarząd WIR zakłada, że **wszystkie** szkody poczynione w gospodarstwach rolnych są spowodowane przez norki zbiegłe z ferm i że jest to zjawisko masowe.

Z takim stanowiskiem nie mogę się zgodzić, wymaga ono bowiem merytorycznego uzasadnienia i odpowiedzi na podstawowe, kluczowe pytanie:

Na jakiej podstawie WIR twierdzi, że szkody, o których mówią rolnicy, są powodowane przez norki fermowe?

Proponuję, aby WIR podjął konkretne działania w celu ustalenia, czy szkody są powodowane rzeczywiście przez norki fermowe, a dopiero mając potwierdzoną wiedzę, że przyczyną szkód są norki fermowe, zwrócił się do PZHiPZF, by podjąć dalsze wspólne działania.

Prof. dr hab. Marian Brzozowski
 Kierownik Zakładu

Fot. T. Jakubowski

Uczestnicy szkolenia – członkowie i zarząd PZHiPZF

Jak przygotować się do rozmowy z dziennikarzem?

11 lipca 2014 r. w oddziale Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych w Tarnowie Podgórnym odbyło się szkolenie medialne dla całego zarządu oraz pracowników. Celem szkolenia było przygotowanie osób reprezentujących hodowlę w Polsce do wystąpień publicznych, a tym samym do obrony naszej branży. Szkolenie okazało się bardzo przydatne dla wszystkich uczestników. Zarząd Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych podjął decyzję o częstszym organizowaniu tego typu szkoleń. r

Fot. T. Jakubowski

Joanna Kardasz-Dyc – prowadząca szkolenie z prezesami PZHiPZF

Drodzy Hodowcy!

Przedstawiamy uchwałę Walnego Zgromadzenia Delegatów Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych w sprawie przeprowadzania audytów ferm zwierząt futerkowych wszystkich gatunków. Uchwała została podjęta jednomyślnie przez uczestników Walnego Zgromadzenia.

Prosimy o zapoznanie się z uzupełnionym protokołem z przeprowadzanego audytu.

Uchwała nr 15/2014

Walnego Zebrania

Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych

odbytego w Tarnowie Podgórnym,

w dniu 30 maja 2014r.

Walne Zebranie postanawia przeprowadzić audyt w gospodarstwach utrzymujących mięsożerne zwierzęta futerkowe wpisane na listę zwierząt gospodarskich w następujący sposób:

1. Audyty przeprowadzane będą we wszystkich gospodarstwach utrzymujących mięsożerne zwierzęta futerkowe wpisane na listę zwierząt gospodarskich.
2. Po pozytywnym wyniku audytu Komisja przeprowadzająca audyt wystawi właściwy certyfikat (wzór certyfikatu stanowi załącznik do uchwały).
3. Certyfikat jest ważny przez okres 3 lat.
4. Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia.

Za: 522 głosy.

Wstrzymał się: 1 głos.

Przeciw: 0 głosów.

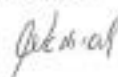
Uchwała została podjęta w głosowaniu jawnym.

Załączniki do uchwały – wzór certyfikatu

Przewodniczący:

Sekretarz:

20

PZHiPZF

Gospodarstwa utrzymujące zwierzęta futerkowe

Data i miejsce kontroli:

PROTOKÓŁ Z PRZEPROWADZONEGO AUDYTU Nr

Niniejszy protokół służy do oceny dostosowania ferm zwierząt futerkowych do wymogów prawnych zawartych w prawie krajowym i UE i innych obowiązujących regulacji prawnych oraz wytycznych PZHiPZF

Nazwa gospodarstwa :		Weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa (zakładu)	
Gatunki hodowane w gospodarstwie			
Adres gospodarstwa (wraz z kodem pocztowym i numerem telefonu i faksu):			
Adres fermy w ramach gospodarstwa			
a) Rodzaj wykorzystywanego surowca (kat. 2 - zgodnie z art. 18 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego)			
Średnia miesięczna ilość przyjmowanego surowca (w kg) Kat. 2 - Kat. 3 -		Dokumentacja przyjmowanego i zużywanego surowca / paszy dotycząca jej ilości oraz temperatury surowca/paszy w chwili dostarczenia na fermę (dokumenty archiwizowane)	
Średnia miesięczna ilość zużytego surowca (w kg) Kat. 2 - Kat. 3 -		„P”: - „N”: - „WP”: - „ND” -	
Odpowiedzialny przedstawiciel gospodarstwa:			
Kontrolujący :		Data poprzedniego audytu	
.....			
.....			
.....			

P – prawidłowo **N** – nieprawidłowo **WP** – wymaga poprawy **ND** – nie dotyczy

Wymogi ogólne		P	N	WP	ND
1	Identyfikacja zwierząt - wg Listy Kontrolnej SPIWET – gospodarstwo utrzymujące zwierzęta – weterynaryjny numer stada				
2	Gospodarstwo/ferma jest odgródzone od dróg publicznych i innych obiektów, w tym rzeźni				
3	Oznakowanie wejść do budynków, w których utrzymywane są zwierzęta tablicą „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”				
4	Ogrodzenie uniemożliwia ucieczkę zwierząt poza fermę Rodzaj ogrodzenia.....				
5	Maty dezynfekcyjne w liczbie zapewniającej zabezpieczenie wejść i wjazdów do gospodarstwa.				
6	Przestrzeganie zakazu wstępu osób nieupoważnionych - oznakowanie				
7	Zabezpieczenie fermy przed dostępem zwierząt z zewnątrz				
8	Ferma posiada oddzielną część czystą i część brudną				
9	Budynki gospodarcze fermy posiadają podłogi ułożone w sposób umożliwiający odpływ płynów				
Higiena na fermie					
10	Ferma posiada urządzenia rozdrabniające uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego i są one czyszczone każdorazowo po zakończeniu procesu technologicznego				
11	Kontenery, pojemniki, silosy i pojazdy do zadawania paszy są poddawane czyszczeniu i dezynfekcji				
12	Siatki, tace paszowe i poidelka utrzymywane są w czystości				
13	Ferma posiada odpowiednią liczbę sanitariatów, szatni i umywalk dla osób zatrudnionych				
14	Odzież i obuwie przeznaczone tylko do obowiązkowego użycia w gospodarstwie				
15	Osoby zajmujące się obsługą zwierząt noszą czystą odzież ochronną				
16	Ścieki pochodzące z części brudnej są poddawane obróbce uniemożliwiającej zanieczyszczenie fermy i jej otoczenia – zbiornik				
17	Pomieszczenia kuchni i miejsc składowania produktów żywienia zwierząt a)zabezpieczone przed kontaktem ze źródłami zanieczyszczeń, takimi jak: toalety b) miejsca składowania odchodów zwierząt (obornika)				
18	Działania zapobiegawcze przeciwko ptakom, gryzoniom i owadom są podejmowane systematycznie (udokumentowane)				
19	Sprzęt i urządzenia do produkcji łatwe do mycia, czyszczenia i odkażania – przestrzeganie procedur SOP (standardowe procedury operacyjne)				
20	Do mycia i dezynfekcji zapewniony jest odpowiedni sprzęt i środki czystości				
21	Środki dezynfekcyjne w ilości niezbędnej do przeprowadzenia doraźnej dezynfekcji				
22	Wydzielone miejsce do składowania środków do dezynfekcji, dezynsekcji i deratyzacji (DDD) – dokumenty zakupu, dziennik wykonanych czynności				
23	Wewnętrzna kontrola stanu higienicznego obejmuje regularne inspekcje otoczenia i sprzętu (procedura pisemna)				
24	Każdego roku wykonywane jest generalne sprzątanie, czyszczenie i dezynfekcja fermy				
Gospodarka produktami					
25	Uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego są wykorzystywane do karmienia zwierząt możliwie najszybciej od czasu ich przybycia. Do momentu wykorzystania są przechowywane tak, że nie dochodzi do procesów gnilnych lub niekontrolowanego namnożenia drobnoustrojów Rodzaj konserwacji.....				
26	Produkty przetworzone są wykorzystywane i przechowywane w sposób wykluczający ponowne ich zanieczyszczenie				
27	Ferma posiada wydzielone i kryte pomieszczenie do przyjmowania ubocznych produktów zwierzęcych				
28	Silosy z paszą są zakryte i posiadają izolację cieplną				
29	Budynki fermy są zaprojektowane w sposób umożliwiający łatwe czyszczenie i dezynfekcje				
30	Ferma posiada magazyn z kontrolowaną temperaturą o wystarczającej pojemności, wyposażony w system kontrolowania i rejestracji temperatury (termometry, zapis papierowy)				
31	Ferma posiada urządzenia do mycia i odkażania pojemników, w których przyjmowane są niejadalne produkty zwierzęce oraz pojazdów - w szczególności kół pojazdów.				
32	Gospodarstwo opracowuje, wprowadza w życie i utrzymuje stałe procedury zgodnie z zasadami systemu analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli (pisemna procedura kontroli wewnętrznej np. wagi przyjętego surowca, przygotowania karmy)				
33	Zakład prowadzi wyrównową kontrolę jakości karmy (np. badania mikrobiologiczne)				

34	Zakład posiada procedurę postępowania a)z ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego, które nie spełniają wymogów sanitarno – weterynaryjnych jako surowiec do skarmiania zwierząt, b)z padłymi zwierzętami z fermy –odpady(umowa utylizacyjna) c)z odchodami zwierząt powstałymi na fermie – miejsce składowania, dobrze utrzymana przyzma, zagospodarowanie jako nawóz naturalny				
Warunki weterynaryjne wymagane dla magazynów:					
35	Magazyn zaprojektowany jest w sposób umożliwiający łatwe czyszczenie i dezynfekcje				
36	a)przedchłodnia				
37	b)chłodnia				
38	c)magazyn pasz sypkich				
39	d) magazyn słomy/siana/trocin				
40	e)inne.....				
41	Magazyn posiada podłogi ułożone w sposób ułatwiający odprowadzenie płynów do urządzeń ściekowych				
42	Magazyn posiada zabezpieczenie przed dostępem zwierząt, owadów, gryzoni i ptaków.				
43	Surowce są przechowywane tak, że nie dochodzi do procesów gnilnych lub niekontrolowanego namnożenia drobnoustrojów				
44	Prowadzona jest dzienna dokumentacja zawierająca informacje o ilości użycia do karmienia ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego				
Warunki transportu					
45	Oznakowanie transportu (dla kat. 2 – „do spożycia przez zwierzęta” dla kat. 3 „nie przeznaczone do spożycia przez ludzi”				
46	Pojazdy i kontenery zabezpieczone przed wyciekami				
47	Pojazdy i kontenery czyszczone i dezynfekowane				
48	Kontenery wielokrotnego użytku przeznaczone wyłącznie do transportu tylko jednego produktu				
Zdrowie i dobrostan					
49	Informacja o wystąpieniu choroby na fermie jest przekazywana sąsiednim fermom				
50	W fermie zapewnia się możliwość oddzielenia od reszty stada zwierząt zakażonych lub podejrzanych o zakażenie - izolatka				
51	Stan zdrowia zwierząt kontrolowany jest codziennie, choroba jest odnotowana na indywidualnej karcie identyfikacyjnej				
52	Stan zdrowotny i kondycja zwierząt				
53	Szczepienia stada Stado podstawowe..... Młode.....				
54	Badanie w kierunku choroby aleuckiej (norki)				
55	Odrobaczanie				
Dokumentacja leczenia zwierząt					
56	Prowadzenie przez posiadacza zwierząt „ewidencji leczenia zwierząt”				
57	Przechowywanie „ewidencji leczenia zwierząt” przez 3 lata od daty dokonania w niej ostatniego wpisu.				
58	Miejsce zapewniające właściwe warunki do przetrzymywania produktów leczniczych weterynaryjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych				
Minimalne warunki utrzymania zwierząt futerkowych <i>Rozp. Min. Rol. i Rozw. Wsi z dnia 28 czerwca 2010r. w spr. minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 116, poz. 778) - § 29.1)</i>					
59	Lisy polarne, lisy pospolite, jenoty, norki i tchórze utrzymuje się na wolnym powietrzu w zadaszonych klatkach, pojedynczo (stado podstawowe) lub grupowo (młode)				
60	Młode trzymane są z matką przez okres właściwy dla danego gatunku				
61	Czystość i kondycja zwierząt				
62	Klatki są bezpieczne dla zwierząt				
63	Domki wykotowe (lisy, jenoty) są dwukomorowe dostępne w okresie szczenienia i odchowu młodych				

64	Gniazda norek i tchórzofrotek dostępne przez cały rok				
65	W okresie dorastania młode mają kontakt z innymi rówieśnikami tego samego gatunku				
66	Liczba młodych zwierząt w klatce jest zgodna z wymogami ustawy o ochronie zwierząt				
67	Ubój zwierząt wg metod opisanych w ustawie o ochronie zwierząt , Narzędzia elektryczne wyposażone w amperomierz, który blokuje działanie urządzenia jeśli napięcie nie jest dostatecznie wysokie				
68	Gospodarka tuszami jest zgodna z przyjętymi zasadami - umowa utylizacyjna				
Karmienie					
69	Technika karmienia (ręczne, karmiarka).....				
70	Zwierzęta są karmione zgodnie z obowiązującymi normami				
71	Jakość i skład paszy jest badany laboratoryjnie				
72	Silos z paszą jest zakryty i posiada izolację cieplną				
73	Informacja o paszy odnośnie jej ilości i temperatury jest dokumentowana i archiwizowana				
Pojenie					
74	System pojenia zwierząt sprawny i utrzymany w czystości				
75	Zaopatrzone w zimną i ciepłą wodę a) przeznaczoną do picia, w ilości dostosowanej do wielkości produkcji, b) używaną do czyszczenia urządzeń i sprzętu - c) rodzaj ujęcia.....				
76	Woda z własnego ujęcia jest badana co trzy lata				
Warunki utrzymania zwierząt futerkowych- dobrostan zwierząt - wg Listy Kontrolnej SPIWET – gospodarstwo utrzymujące zwierzęta					
77	Lisy, jenoty, norki i tchórze utrzymuje się w zadaszonych klatkach pojedynczo lub grupowo				
78	Zwierzęta stada podstawowego utrzymuje się pojedynczo				
79	Odpowiednie wymiary klatek				
80	Stan techniczny klatek - klatki są bezpieczne dla zwierząt				
81	Stan techniczny domków wykotowych - lisy i jenoty w okresie wykotów i odchowu szczeniąt mają dwukomorowy domek wykotowy - gniazda czyszczone są regularnie				
82	W okresie dorastania młode mają kontakt z innymi				
Rozród					
83	Wyniki rozrodu - średnia od samicy				
84	Dobór zwierząt do rozrodu wg. zaleceń Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt (KCHZ)				
85	Do stada podstawowego wybierane są wyłącznie zdrowe zwierzęta				
86	Do stada podstawowego wybierane są spokojne zwierzęta				
87	Inseminacja – standardy higieniczne są przestrzegane- sterylizacja sprzętu				
88	Nie stosuje się preparatów zwiększających produktywność oraz przyspieszony rozwój zwierząt				
Dbalność o środowisko					
89	Ferma posiada stosowne pozwolenia/ zezwolenie i zgłoszenia z zakresu korzystania ze środowiska: a) gospodarka wodno-ściekowa - pozwolenie wodno-prawne na pobór wód podziemnych i wprowadzanie ścieków do środowiska, umowa na dostarczenie wody z wodociągu gminnego b) czynniki chłodnicze (SZWO/F-gazy) – oznakowanie, karta obsługi technicznej, umowa z uprawnionym serwisantem c) sprawozdawczość z zakresu ochrony środowiska, informacje o zakresie korzystania ze środowiska				
90	Usuwanie, pryzmowanie i wykorzystanie odchodów prowadzone jest zgodnie z przepisami. Prowadzona jest dokumentacja wykonanych czynności				
91	Urządzenia wodne są sprawne i bezpieczne, są czyszczone, nie ma wycieków, sprawdzane codziennie				
92	Odpady są segregowane i ewidencjonowane zgodnie z obowiązującymi regulacjami				
93	Ferma posiada wygradzone miejsce magazynowania odpadów				
94	Pracownicy są przeszkoleni w zakresie ochrony środowiska				

95	Umowa na wywóz ścieków komunalnych				
96	Umowa na wywóz odpadów komunalnych				
97	Miejsce składowania odchodów – przymowanie na podłożu nieprzepuszczalnym				
Plan kryzysowy – wypadki losowe/kłęski żywiołowe					
98	Pracownicy zapoznani są z postępowaniem w sytuacjach nadzwyczajnych w czasie nieobecności opiekuna zwierząt (choroby zwierząt, problemy z paszą, ekoterroryzm, kłęski żywiołowe itp.). Opracowane plany działania.				
99	Hodowca posiada spis instytucji i organizacji niezbędnych do działania w sytuacjach awaryjnych/ kryzysowych (dane do kontaktu)				
Szkolenia hodowlane					
100	Hodowca uczestniczy w szkoleniach dotyczących branży (rejestr szkoleń)				
101	Prowadzone jest profesjonalne szkolenie osób pracujących na fermie				
Szkolenia BHP					
102	Opiekuna zwierząt				
103	Pracowników fermy				

Szczegółowy opis niezgodności		
Lp.	Pozycja protokołu	Opis niezgodności

<i>Szczegółowy opis niezgodności</i>		
Lp.	Pozycja protokołu	Opis niezgodności

UWAGI I ZASTRZEŻENIA KONTROLOWANEGO DO NINIEJSZEGO PROTOKOŁU:

Kontrolowany

.....

Kontrolujący

1.....

2.....

3.....

4.....

Otrzymują:

1. Kontrolowany

Potwierdzenie odbioru

Potwierdzam odbiór niniejszego protokołu

Miejscowość.....dnia.....

.....

Podpis kontrolowanego

Fot. T. Jakubowski

Chrońmy nasze ферmy

W ostatnim czasie mogliście się Państwo spotkać z wieloma tendencyjnymi artykułami w prasie i Internecie. Niestety, mimo wysiłku i podjętej pracy przez Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych „ekoterrorystów” manipulują opinią publiczną, ukierunkowują teksty pisane przez dziennikarzy nierzadko poczytnych gazet, zakłócając odbiór rzeczywistych informacji. Każdy z nas dostrzeża, że argumenty negatywne są widoczne od razu, a aspekty pozytywne dotyczące naszej branży pozostają niezauważalne. Należy zadać sobie pytanie, kto i dlaczego aż tak bardzo chce, żeby społeczeństwo polskie żyło w nieświadomości i nie zdawało sobie sprawy z tego, że akurat hodowla zwierząt futerkowych jest prowadzona u nas na poziomie światowym. Często wyprzedzaliśmy pozostałych w dbaniu o dobrostan i przestrzeganiu obowiązują-

cych przepisów. Każda osoba niezwiązana z branżą powinna zdawać sobie sprawę z tego, że jest to jeden z nielicznych sektorów, w którym jesteśmy pionierem. I wciąż się rozwijamy, umacniamy swoją pozycję i budujemy silną markę.

Jako sukces należy potraktować fakt, że nie pozostajemy bierni na bezprawne ataki „ekoterrorystów”. Przypomnijcie sobie Państwo sytuację z listopada, kiedy osoby z organizacji „Otwarte Klatki” włamały się na ферmy wiceprezesów Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych. Po tym fakcie zmontowały przekłamany film przedstawiający drastyczne warunki utrzymania i traktowania zwierząt. Dokonując tego czynu, zapomnieli jednak po pierwsze, że jest to przestępstwo, a po drugie, że żaden z członków Zarządu Związku nie hoduje ani lisów, ani jenotów, które w przeważającej większości pojawiają się w filmie. Wiceprezes PZHiPZF nie

pozwolił na oczernianie branży hodowli zwierząt futerkowych w Polsce i podjął działania prawne przeciwko Stowarzyszeniu „Otwarte Klatki”. Obecnie możemy przeczytać wiele artykułów, w których przedstawiciele tej organizacji wyrażają obawy przed konsekwencjami swego czynu, czyli wyrokiem sądu.

Ponadto, w czerwcu bieżącego roku przedstawiciele organizacji „ekoterrorystów” z Niemiec wraz z dziennikarzami gazety „Die Welt” włamali się na ферmę hodowcy norek, dokonując przy tym licznych strat w postaci wypuszczonych zwierząt czy zniszczonych klatek. Na szczęście zostali zatrzymani przez ochronę ферmy, a obecnie toczy się przeciwko nim postępowanie karne w tej sprawie.

Apeluję do Państwa o wzmoczoną ochronę na własnych ферmach oraz o obronę branży przed działaniami licznych organizacji „ekoterrorystycznych”. r

(red.)

Ponieważ jakość jedno ma imię: Norpol

Wydajna produkcja, nowoczesne produkty i optymalna jakość

Na pewno wymagają Państwo wyłącznie najwyższej jakości. Oczekują Państwa tylko najlepszych usług, chcąc, aby Państwa skóry z norek były przygotowywane do sprzedaży przez najlepszych specjalistów przy użyciu najnowocześniejszych technik. Oczywiście wszystko to w korzystnej cenie! Oto kilka powodów, dla których warto wybrać usługi firmy Norpol: renomowanego przedsiębiorstwa, które przetwarzając rocznie dwa miliony skór może swobodnie nazwać się największym zakładem obróbki skór futerkowych.

Zasada działania jest prosta: Norpol dostarcza pełen pakiet usług, który uwzględnia Państwa szczególne wymagania, w ramach którego mogą Państwo wybrać spośród dwóch systemów suszenia: systemu tradycyjnego lub nowoczesnego systemu FIX 2. Niewątpliwie firmę Norpol wyróżnia wydajne podejście do procesu produkcji, podczas którego cała uwaga w pełni koncentruje się na produkcie końcowym. Zawsze możecie Państwo uczestniczyć w całym procesie przetwarzania i zobaczyć to wszystko na własne oczy!

Norpol
PCLTING CENTER

www.norpol.com.pl

Wizyta w zautomatyzowanej udojni

Wizyta gości z Kazachstanu w Gospodarstwie Rolno-Hodowlanym Rajmunda Gąsiorów

Goście z Kazachstanu zapoznali się z hodowlą krów mlecznych. Jest to jedno z pięciu najlepszych pod względem wydajności mlecznej gospodarstw hodowlanych w Polsce. Również fermy norek rodziny Gąsiorów wyróżniają się nowoczesnością i wysoką jakością produkcji

Od 17 do 23 lipca 2014 r. na zaproszenie dziekana Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie przebywała w Polsce delegacja Kazachskiego Rolno-Technicznego Uniwersytetu w Astanie (KATU – Kazakh Agro Technical University). Reprezentowana była przez Bałgabaya Sadiepowicza Maykanowa – dziekana Wydziału Weterynaryjnego (byłego rektora) KATU i Sarsenbaya Abdrahmanowa – kierownika Katedry Higieny i Chorób Zakaźnych tego wydziału. Spotkanie miało na celu zapoznanie

gości z możliwościami współpracy naukowej, zapleczem badawczym i diagnostyczno-laboratoryjnym, wymianę doświadczeń dydaktycznych, jak również przedstawienie realiów polskiej gospodarki, zwłaszcza rolnictwa i hodowli, oraz zasad funkcjonowania prywatnych przedsiębiorstw. Wymiana naukowa między naszymi uczelniami trwa od kilku lat. Nasi naukowcy prowadzą wykłady na Uniwersytecie KATU w Astanie, są opiekunami kazachskich doktorantów oraz uczestniczą we wspólnych badaniach naukowych. Kazachowie są bardzo pozytywnie

Fot. T. Jakubowski

Fot. T. Jakubowski

Od lewej: Rajmund Gąsiorek, Ryszard Chaberski, Bałgabay Majkanow, Sarsenbay Abrahamow, Tadeusz Jakubowski, Michał Gąsiorek i Marian Brzozowski

Fot. T. Jakubowski

Goście na fermie bydła

Fot. T. Jakubowski

Przy przyźmie kiszonki dla bydła

o odarstwie orka

nastawieni do Polaków – ta opinia wynika nie tylko z moich osobistych kontaktów i doświadczenia, lecz także z przekazu innych osób.

Warto podać kilka podstawowych informacji o tym kraju. Republika Kazachstanu powstała w 1991 r. w wyniku rozpadu byłego Związku Radzieckiego. Powierzchnia kraju wynosi 2724,9 tys. km² (8,7 razy większa od Polski), a liczba ludności ok. 17 mln (ponad 2 razy mniej niż w Polsce). Jest to kraj przemysłowo-rolniczy. Posiada złoża surowców energetycznych, jak ropa naftowa, gaz ziemny, węgiel kamienny oraz

Fot. T. Jakubowski

Przy silosach na karmę dla norek

zajmuje pierwsze miejsce na świecie w wydobyciu rud uranu. Wielkim bogactwem Kazachstanu są rudy żelaza, miedzi, cynku, ołowiu, fosforu, chromu, manganu, srebra i złota. Dzięki ich wydobyciu rozwijają się przemysły hutniczy, maszynowy i chemiczny. Rolnictwo produkuje rośliny przemysłowe (bawełnę, tytoń, buraki cukrowe), zboża (pszenicę, jęczmień, owies) oraz ziemniaki. W hodowli tradycyjnie dominują owce, bydło, konie, wielbłądy i kozy, a wokół miast hodowane są także świny i drób. Kazachstan powinien być dla nas ważnym partnerem gospodarczym.

21 lipca 2014 r. na zaproszenie Rajmunda Gąsiorka goście z Ka-

Fot. T. Jakubowski

Goście na fermie norek

Urządzenie do szybkiego mrożenia

Fot. T. Jakubowski

zachstanu złożyli wizytę w jego Gospodarstwie Rolno-Hodowlanym. Obserwowali żniwa na jego polach, oglądali wielkie silosy zbożowe, suszarnię i wytwórnię pasz oraz ekstrudowanego zboża. Następnie zapoznali się z prowadzoną w gospodarstwie hodowlą krów mlecznych. Jest to jedno z pięciu najlepszych pod względem wydajności mlecznej gospodarstw hodowlanych w Polsce (średnia roczna wydajność od każdej krowy wynosi powyżej 11 tys. litrów mleka).

Kolejnym punktem programu było zapoznanie gości z produkcją karmy dla nerek w centralnej kuchni paszowej, logistyką ciągu chłodniczego i transportu, technologiami konserwacji produktów pochodzenia zwierzęcego oraz z zarządzaniem dystrybucją karmy. Fermy nerek rodziny Gąsiorków wyróżniają się nowoczesnością i wysoką jakością produkcji

W czasie wizyty na fermie nerek goście interesowali się organizacją rozrodu, technologią żywienia, organizacją pracy oraz sprawami

Agregat chłodniczy

socjalnymi. Pan Rajmund Gąsiorek wraz z synami Michałem, Marcinem i Bolesławem przez cały dzień oprowadzali gości po gospodarstwie i szczegółowo informowali o wszystkich interesujących ich szczegółach dotyczących produkcji roślinnej

i zwierzęcej. Wizyta zakończyła się wymianą poglądów w czasie wspólnej kolacji oraz podziękowaniem i wyrażeniem przez gości zadowolenia z pobytu w gospodarstwie pana Gąsiorka. r

Tadeusz Jakubowski

Silos na karmę konserwowaną

Sławomir Nowicki

Piotr Przysiecki

Andrzej Filistowicz

Inwazyjne obce gatunki zwierząt futerkowych w faunie Polski

Sławomir Nowicki
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Piotr Przysiecki
Wyższa Szkoła Zawodowa w Lesznie

Andrzej Filistowicz
Uniwersytet Przyrodniczy
we Wrocławiu

Rozprzestrzenianie się roślin i zwierząt poza obszarem ich naturalnego występowania łączy się bezpośrednio z przemieszczaniem ludzi i wymianą towarów między krajami i kontynentami. Gdy obce gatunki natrafiają na korzystne dla nich warunki w nowym miejscu, mogą się rozmnażać i po pewnym okresie mogą stanowić zagrożenie dla rodzimej różnorodności biologicznej oraz lokalnej gospodarki, zwłaszcza jeśli w nowym miejscu nie mają naturalnych wrogów.

Szczególne zagrożenie dla rodzimej fauny i flory stanowią wsiedlania (introdukcje) większej liczby osobników obcego gatunku. Takim klasycznym przykładem nieprzemyślanej introdukcji było wsiedlenie lisa pospolitego do środowiska naturalnego Australii, które z jednej strony miało ograniczyć populację dziczyliwych królików wyrządzających ogromne szkody na pastwiskach, a z drugiej – umożliwić mieszkańcom kontynentu polowania na lisa w podobny sposób jak na Wyspach Brytyjskich. Tymczasem nie tylko nie pozbyto się pierwszego gatunku, lecz ten drugi stał się dużym zagrożeniem dla miejscowej fauny.

Szkody powodowane przez obce gatunki są tak duże, że

wiele krajów podejmuje kroki na rzecz powstrzymania ich inwazji. Obecnie w ekosystemach lądowych Europy występuje 12 tys. obcych gatunków zwierząt i roślin, w tym 10% szkodliwych, a szkody przez nie wyrządzone tylko w krajach Unii Europejskiej szacuje się na 12 mld euro rocznie (Gwiazdowicz [2014]). We wrześniu 2013 roku Komisja Europejska przedstawiła projekt rozporządzenia, które zmierza do kompleksowego uregulowania problemu gatunków inwazyjnych poprzez ustanowienie norm prawnych zapobiegających zagrożeniom ze strony inwazyjnych gatunków obcych (Gwiazdowicz [2014]).

Trudno oszacować poziom szkód powodowanych przez ga-

Fot. T. Jakubowski

NORKA AMERYKAŃSKA

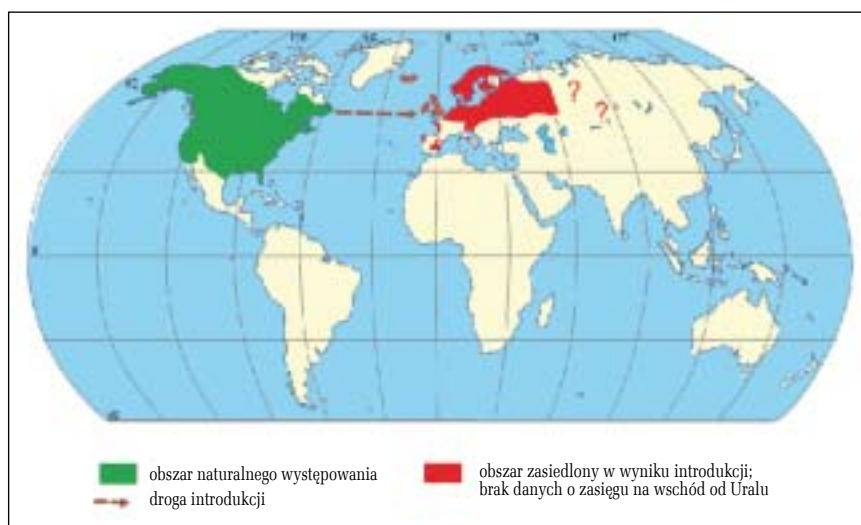
Naturalny zasięg występowania norki obejmował dużą część Ameryki Północnej, bez obszarów najbardziej wysuniętych na północ kontynentu (ryc. 1). Z uwagi na doskonałe futro, norka nabrała znaczenia gospodarczego pod koniec XIX wieku i stała się ważnym i bardzo atrakcyjnym gatunkiem fermowym na kontynencie amerykańskim. Pierwsze ферmy norek zaczęły powstawać w Europie w latach 20. XX wieku, a od 1953 roku gatunek hodowany jest także w Polsce.

Norka amerykańska – *Neovison vison* (Schreber, 1777) należy do rodziny łasicowatych i wcześniej była zaliczana do rodzaju *Mustela* razem z norką europejską – *Mustela lutreola* (Linnaeus, 1761), różni się jednak od rodzimej norki zarówno wyglądem i jakością futra, jak i kariotypem. Obecnie wyłączono ją z rodzaju *Mustela* i włączono do rodzaju *Neovison* wraz z innym gatunkiem – *Neovison macrodon* (Prenntis, 1903) wymarłym w Ameryce Północnej około 1860 roku. Norka europejska ustąpiła z ziem Polski (Głowaciński, Ruprecht

tunki obce w Polsce. Według Tokarskiej-Guzik i in. [2012] tylko zabiegi mechanicznego usuwania barszczu Sosnowskiego na powierzchni ok. 30 ha w otulinie Parku Narodowego Gór Stołowych zostały wycenione na ponad 400 tys. zł w skali roku.

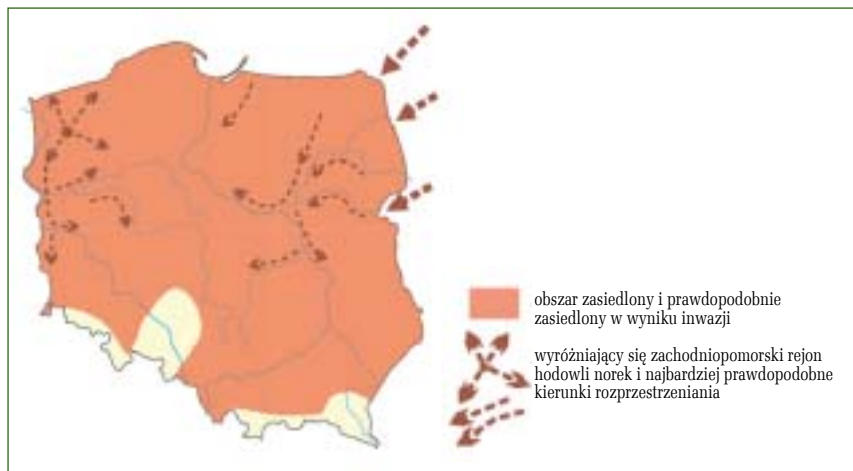
Kwestie prawne gatunków obcych w Polsce reguluje ustawa z 2004 roku o ochronie przyrody. Przepisy tej ustawy uzupełnia rozporządzenie ministra środowiska z 2011 roku zawierające listę gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska mogą zagrażać gatunkom rodzimym lub ich siedliskom. W styczniu 2014 roku w projekcie nowelizacji rozporządzenia ministra środowiska lista ta została uzupełniona i obejmuje 18 gatunków roślin i 57 gatunków zwierząt, w tym norkę amerykańską, jenota i szopa pracza. Tymczasem w faunie Polski występuje 305 obcych gatunków

zwierząt, w tym 7 futerkowych: jenot, norka amerykańska, szop pracza, piżmak, królik i nutria, przy czym ostatni gatunek uznaje się w naszym kraju za potencjalnie inwazyjny (Głowaciński, Pawłowski [2011]).

Ryc. 1. Naturalny obszar występowania norki amerykańskiej i zasiedlony w wyniku introdukcji

Źródło: Bartoszewicz, Zalewski [2011].

Ryc. 2. Obszar Polski zasiedlony przez norkę amerykańską
Źródło: Bartoszewicz, Zalewski [2011].

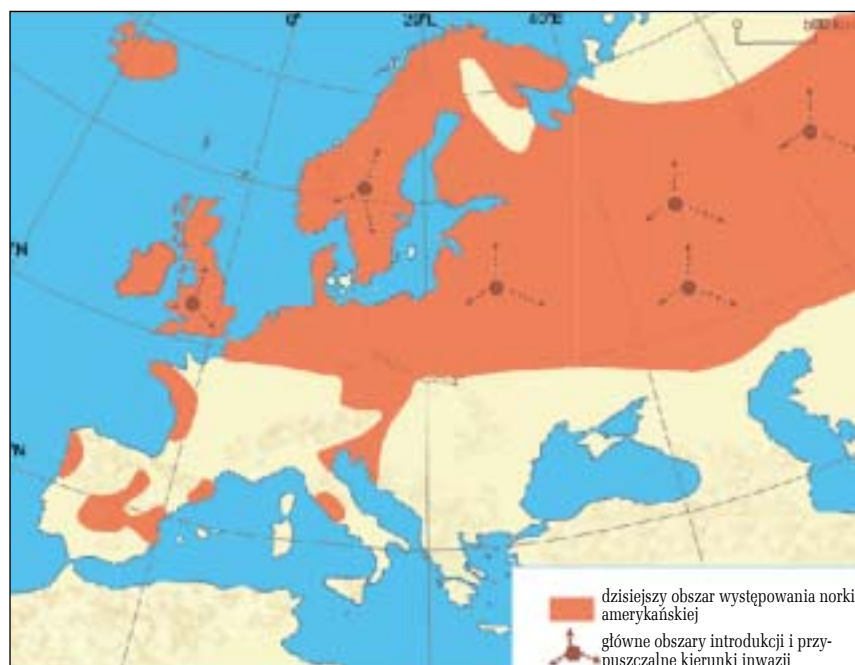
[1992]) na początku XX wieku (ostatnią norkę europejską widziano na Warmii w 1926 roku), a w drugiej połowie XX wieku jej miejsce zajęła norka amerykańska. Z uwagi na znaczne różnice genetyczne (norka amerykańska ma 30 chromosomów, norka europejska – 38 chromosomów) te dwa gatunki nie krzyżują się i nie dają potomstwa.

Pierwsze hodowle norek amerykańskich powstały w Polsce w 1953 roku (Lisiecki, Sławoń [1980]), ale do lat 70. sporadycznie obserwowano przypadki rozrodu norek poza hodowlą (Ruprecht [1996]). Prawdopodobnie wśród norek na wolności (na Pomorzu, Pojezierzu Warmińsko-Mazurskim, Podlasiu i Mazowszu) zasadniczą część stanowiły osobniki migrujące do Polski zza wschodniej granicy, głównie z Białorusi (Brzeziński, Marzec [2003]). Od początku lat 80. częściej obserwowano norki w środowisku, przede wszystkim w dolinach rzecznych: Biebrzy, Narwi i Supraśli oraz na Podlasiu, Mazurach, Suwalszczyźnie i Pomorzu Zachodnim (Ruprecht [1996]). W latach 80. norka zajęła obszary obecnych województw: kujawsko-pomor-

skiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego i lubuskiego, a do końca lat 90. niemal cały obszar kraju z wyjątkiem Opolszczyzny, Roztocza i Bieszczadów (ryc. 2). Skoro ucieczki zwierząt z ferm zdarzały się sporadycznie w latach 50. XX wieku, a żadnych spektakularnych, masowych ucieczek w Polsce nie odnotowano (były takie w krajach skandynawskich i na Wyspach

Brytyjskich), należy wyjaśnić, skąd pochodzą norki zasiedlające obecnie teren naszego kraju. Norki zaczęły kolonizować Europę od Skandynawii i obecnego terytorium Rosji, głównie jednak powstanie dzikiej populacji rozmnażającej się na wolności zawdzięczamy introdukcji około 21 300 norek na terenie byłego ZSRR w latach 1933–1977 (ryc. 3). Z 865 zwierząt introdukowanych na Białorusi w latach 50. powstała populacja, której liczebność pod koniec lat 80. szacowano na około 56 tys. osobników (Czesnokov [1989], Sidorovich [1993]). Głównie norki z tej populacji przywędrowały do Polski. Ich drogi inwazyjne ciągną się przede wszystkim dolinami rzek: Narwi, Wisły, Bugu i Sanu oraz Odry, Warty i Pilicy (Brzeziński, Marzec [2003]).

Norka amerykańska zasiedla różne środowiska, ale jako gatunek ziemno-wodny preferuje różnego rodzaju zbiorniki i ciek wodne, kanały, rowy melioracyjne, stawy, jeziora i wybrzeża

Ryc. 3. Obecny obszar występowania norki amerykańskiej w Europie
Źródło: Bartoszewicz, Zalewski [2011].

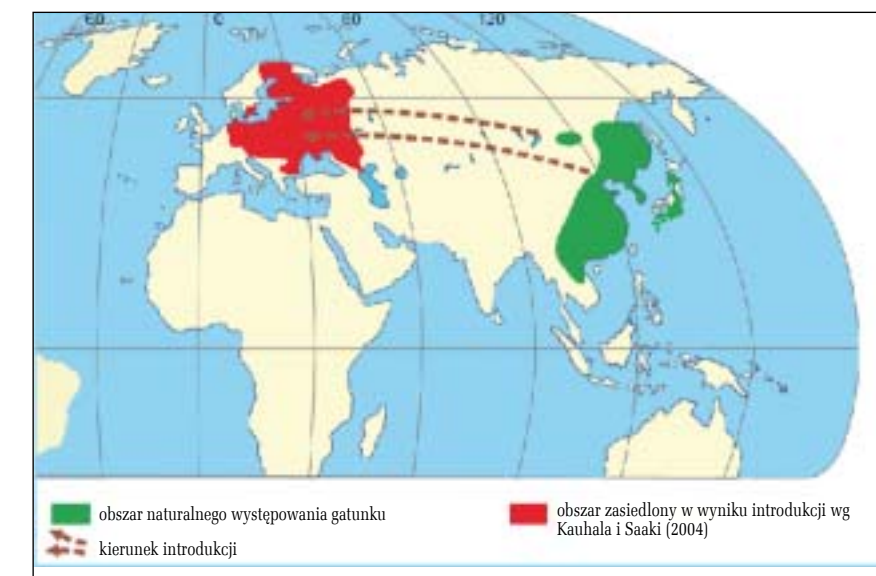
morskie. Jej spektrum pokarmowe jest bardzo szerokie, ale zwykle poluje na ofiary łatwo dostępne. W jej pokarmie dominują: gryzonie, ptaki, ryby, raki i płazy. Niszczy lokalne kolonie ptaków i populacje drobnych ssaków (Bartoszewicz, Zalewski [2011]). Występuje w 8 parkach narodowych, najliczniej w: Białowieskim, Biebrzańskim, Borach Tucholskich, Drawieńskim, Narwiańskim, Wolińskim, Słowińskim i Parku Narodowym „Ujście Warty” (Błoszyk i in. [2005]).

Próby usunięcia norki amerykańskiej (polowania z psami, pułapki żywołowne) podjęto na wyspach bałtyckich i wokół Szkocji (Nordström i in. [2003]). Jako metodę redukcji zastosowano także podawanie środków antykoncepcyjnych, które okazało się skuteczne na wyspach znacznie oddalonych od lądu (Macdonald, Strachan [1999]).

W Polsce do 2001 roku norka nie była objęta uregulowaniami prawnymi. W 2001 roku została wpisana na listę gatunków łownych (z okresem ochronnym od 1 lipca do 31 marca), natomiast od 2009 roku jest zwierzęciem łownym przez cały rok. Za najbardziej efektywną metodę kontroli liczebności norki uznano odłów w pułapki żywołowne; ten sposób walki z norką dopuszcza Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 września 2009 r. (Dz. U. Nr 167, poz. 1321).

JENOT

Naturalny zasięg występowania jenota – *Nyctereutes procyonoides* (Gray, 1834) obejmował południowo-wschodnią Azję: dorzecza Amuru i Ussuri, północne Chiny, północny Wietnam, Koreę i Wyspy Japońskie (ryc. 4). Z uwagi na doskonałe futro w 1928 roku rozpoczęto

Ryc. 4. Naturalny i zasiedlony w wyniku introdukcji obszar występowania jenota w Europie
Źródło: Kowalczyk [2011].

Fot. T. Jakubowski

Ryc. 5. Strefa wsiedlenia i kierunki rozprzestrzenienia jenota w Europie
Źródło: Kowalczyk [2011].

hodowlę jenota w ZSRR (Herman [1986]), a później w krajach skandynawskich (Finlandia i Szwecja). W Polsce pierwsze stada towarzyszące lisom zakładano w latach 50. XX wieku, a rozwój hodowli fermowej tego gatunku nastąpił pod koniec lat 70., gdy sprowadzono większe partie zwierząt z Finlandii (Cholewa [2000]).

Jenot należy do rodziny psowatych (*Canidae*) i jest zaliczany wraz z otocjonem – *Otocyon megalotis* (Desmarest, 1822) do plemienia prymitywnych psowatych. Wielkością przypomina małego psa lub szopa pracza i jako jedyny przedstawiciel psowatych przesypia część zimy, zapadając w czasie uciążliwych mrozów w kilkutygodniową hibernację. Jest konkurentem pokarmowym lisa pospolitego, borsuka, szopa pracza i innych drapieżników średniej wielkości.

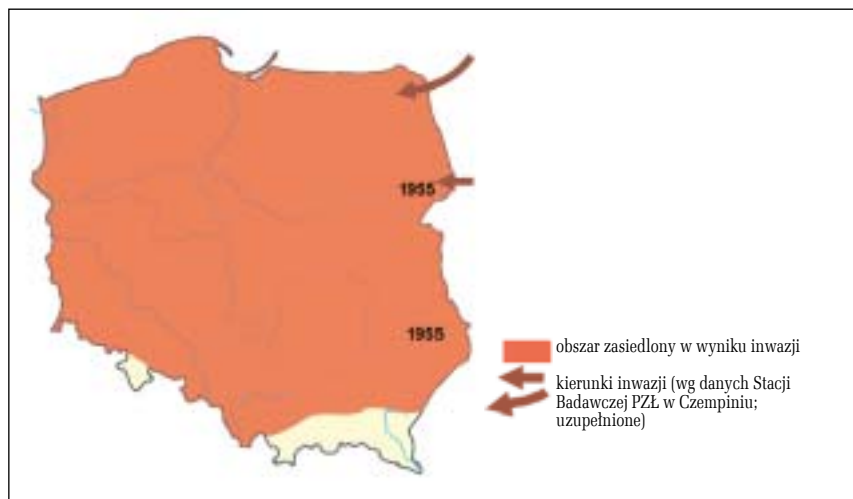
Ze względu na wartościowe futro w latach 1928–1957 jenot został introdukowany w byłym ZSRR na terenach obecnej Ukrainy, Białorusi i Litwy (łącznie wsiedlono około 9 tys. osobni-

ków). Stąd samorzutnie rozprzestrzenił się po Europie; obecnie jest w: Finlandii (1935), Szwecji (1945), Bułgarii (1951), Rumunii (1952), Polsce (1955), Słowacji (1959), na Węgrzech (1961), w Niemczech (1962), Norwegii (1983) oraz ostatnio w Mołdawii, Austrii, Bośni, Danii, Holandii, Słowenii, Szwajcarii, we Włoszech i na wschodzie Francji (ryc. 5). Tempo zasiedlania kolejnych terenów wskazuje, że jenot jest gatunkiem bardzo ekspan-

sywnym i faktycznie, obok lisa pospolitego, należy do gatunków najbardziej inwazyjnych. Posiada dobre właściwości przystosowawcze, jest wszystkożerny, a na przedwiośniu odżywia się głównie padliną, ograniczając jej zasoby dla lisa, borsuka i innych krajowych drapieżników (Kowalczyk [2011]).

W Polsce występuje na terenie całego kraju (z wyjątkiem wyższych partii Karpat), najliczniej w północno-wschodnich województwach (ryc. 6). Szczególnie duże zagęszczenie jeno-
tów notuje się na terenach podmokłych, obfitujących w ptaki wodno-błotne (Biebrzański Park Narodowy, Park Narodowy „Ujście Warty”). Zwierzęta obecne są we wszystkich parkach narodowych i kompleksach leśnych.

Jenot przenosi pasożyty (świerzb, bąblowce, włośnie) i choroby (w latach 1999–2004 ponad 700 jeno-
tów było zarażonych wścieklizną); w ostatnich latach wścieklizna staje się jednak rzadką chorobą dzięki rozrzuca-
niu szczepionek przeciw wściekliźnie (Kowalczyk [2011]). Ponadto jenot wyrządza szkody w koloniach lęgowych ptaków wodnych i wodno-błotnych,

Ryc. 6. Obszar występowania jenota w Polsce
Źródło: Kowalczyk [2011].

Ryc. 7. Naturalny obszar występowania szopa pracza i zasiedlony w wyniku introdukcji

Źródło: Głowaciński [2011].

ogranicza populację kuraków leśnych i stanowi zagrożenie dla lokalnych populacji płazów (Kowalczyk [2011]).

W Polsce jenot jest gatunkiem łownym z całorocznym okresem polowań (Kowalczyk [2011]). Poziom pozyskania jenotów w naszym kraju szacuje się na 103 000–117 000 szt. rocznie i systematycznie wzrasta (Budny i in. [2010]), a w Finlandii na 75 000–130 000 szt. rocznie (Kauhala, Saeki [2004]). Całoroczny odstrzał stosują także: Estonia, Litwa, Łotwa, Norwegia i Szwecja (Budny i in. [2010]).

SZOP PRACZ

Naturalny zasięg występowania szopa pracza – *Procyon lotor* (Linnaeus, 1758) obejmował Amerykę Środkową i Północną, od Panamy do południowych obszarów Kanady (ryc. 7). Szop pracz jest cennym zwierzęciem futerkowym, stąd w różnych krajach europejskich został objęty hodowlą. W Polsce w 1945 roku hodowany był w ponad 20 fermach i w ogrodach zoologicznych. Z hodow-

li prawdopodobnie pochodzili pierwsze pojedyncze osobniki na wolności, głównie na Mazurach i Pomorzu tuż po II wojnie światowej (Bogdanowicz, Ruprecht [1987]). Szop jest zaliczany do rodziny szopowatych

(*Procyonidae*), chociaż bardzo podobny jest do jenota z rodziny psowatych (*Canidae*), występuje w tych samych niszach ekologicznych co jenot i często jest z nim mylony (Głowaciński [2011]).

W 1934 roku dwie pary szopów wypuszczono w Niemczech (Bogdanowicz, Ruprecht [1987]) i z Niemiec nastąpiła ekspansja tych zwierząt w Europie (ryc. 8). Do Polski szopy trafiły w 1945 roku z populacji, jaka powstała na wschód od Berlina po ucieczce zwierząt z hodowli założonej przez żołnierzy z USA (Lever [1985]).

Od 1936 roku introdukcję szopa w Europie i Azji rozpoczęli Rosjanie i z białoruskiej populacji (założonej w 1945 roku w rejonie Homla, Brześcia i w dolinie Prypeci) zwierzęta dostały się także do Polski (Lever [1985], Bogdanowicz, Ruprecht [1987]), zwłaszcza na tereny Podlasia i Polesia Lubelskiego (Głowa-

Ryc. 8. Ekspansja szopa pracza w Europie

Źródło: Głowaciński [2011].

Ryc. 9. Rozmieszczenie szopa pracza w Polsce
Źródło: Głowaciński [2011].

ciński [2011]). W 1945 roku z hodowli pod Mrągowem wypuszczono na wolność prawdopodobnie kilkadziesiąt osobników, które zasiedliły okolice Ostródy, Morąga, Pasłęka i lasy nidskie (Bogdanowicz, Ruprecht [1987]).

Od 1995 roku nastąpił wyraźny napływ szopa pracza z Niemiec nad Odrę w okolicach Szczecina i w rejonu ujścia Warty (ryc. 9). Potem gatunek zaczął się przemieszczać na południe wzdłuż Odry i jej dopływów. Głowaciński [2011] szacuje liczebność populacji szopa pracza w Polsce na 350–500 osobników.

Szop pracza podobnie jak inne inwazyjne gatunki ssaków jest dużym szkodnikiem w środowisku naturalnym, gdyż niszczy kolonie lęgowe kuraków (głuszce, cietrzewie, jarzabki), a szczególnie uciążliwy jest w Parku Narodowym „Ujście Warty”, gdzie niszczy kolonie ptaków gniazdujących na ziemi. Ponadto szop jest uważany za roznosiciela wścieklizny i pasożytów – groźnych nicieni – *Baylisascaris procyonis* i *Strongyloides procyonis* (Bartoszewicz i in. [2008]).

W Polsce można polować na szopa od 1 lipca do 31 marca, a na terenach, gdzie występują głuszce i cietrzewie, przez cały rok. Także w Niemczech jest zwierzęciem łownym (w sezonie 2000/2001 zastrzelono tam ok. 10 000 szopów); w naszym kraju pozyskuje się w ramach polowań zaledwie kilka sztuk rocznie (Głowaciński [2011]).

Wymienione gatunki obce faktycznie stanowią duże zagrożenie dla gatunków rodzimych i ich siedlisk. Argument ten często wysuwa się jako główny w walce z fermą hodowlaną norki amerykańskiej i jenota w Polsce. Przeciwnicy chowu zwierząt futerkowych często podnoszą, że będące na wolności norki i jenoty pochodzą z krajowych ferm hodowlanych i jako zdziczałe osobniki wyrządzają określone szkody w środowisku. Tymczasem poza sporadycznymi uciezkami pojedynczych osobników z ferm hodowlanych słabo zabezpieczonych tuż po II wojnie światowej nie było w Polsce masowych uwolnień nerek amerykańskich i jenotów. Pewien wyjątek stanowi uwolnienie szopa pracza do środowiska w 1945 roku koło Mrągowa

(Bogdanowicz, Ruprecht [1987]), lecz ten gatunek od dawna nie jest hodowany na fermach i występuje tylko w ogrodach zoologicznych.

Drogi inwazji norki amerykańskiej i jenota do środowiska naturalnego w naszym kraju doskonale opisali autorzy wspomnianego dzieła *Gatunki obce w faunie Polski* [2011], pod redakcją Zbigniewa Głowacińskiego, Henryka Okarmy, Jerzego Pałowskiego i Wojciecha Solarza. Autorzy rozdziałów poświęconych norcie amerykańskiej (Magdalena Bartoszewicz i Andrzej Zalewski) oraz jenotowi (Rafał Kowalczyk) jednoznacznie wykazali, że przedstawiciele tych gatunków w naszym środowisku pochodzą praktycznie tylko z populacji zwierząt wsiedlonych w różnych rejonach poza naszymi wschodnimi granicami. Obecnie ферmy zwierząt futerkowych są doskonale zabezpieczone i niemożliwe są ucieczki zwierząt hodowlanych do środowiska. Badania zespołów: profesora Grażyny Jeżewskiej-Witkowskiej z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (Horecka [2014], Jakubczak [2014]), profesora Andrzeja Gugółka z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego z Olsztyna (Gugółek [2014], Zalewski [2014]) i profesora Pawła Bielańskiego z Instytutu Zootechniki – Państwowego Instytutu Badawczego w Krakowie (Piórkowska [2014], Zoń [2014]) jednoznacznie wykazały, że zwierzęta hodowlane i dziko żyjące różnią się zewnętrznie (wielkość ciała, jakość okrywy), parametrami układu pokarmowego i powłokowego, wykorzystaniem składników pokarmowych oraz genetycznie (sekwencje kodujące i mikrosatelitarne mitochondrialnego DNA). r

- Bartoszewicz M., Okarma H., Zalewski A., Szczęśna J. [2008], *Ecology of raccon (Procyon lotor) from western Poland – preliminary results*, „Annales Zoologici Fennici” nr 45, s. 291–298.
- Bartoszewicz M., Zalewski A. [2011], *Norka amerykańska*, [w:] *Gatunki obce w faunie Polski. Alien species in the fauna of Poland*, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, s. 473–478.
- Błoszyk J., Walkowiak M., Zgrabczyńska E. [2005], *American mink in polish national parks*, Abstracts of International Conference „Mammals – synantropic, synurbic, alien and invasive species”, Poznań, s. 13.
- Bogdanowicz W., Ruprecht A.L. [1987], *Przypadki stwierdzeń szopa pracza Procyon lotor (Linnaeus, 1758) w Polsce*, „Przegląd Zoologiczny” nr 31, s. 119–127.
- Brzeziński M., Marzec M. [2003], *The origin, dispersal and distribution of the American mink Mustela vison in Poland*, „Acta Theriologica” nr 48, s. 505–514.
- Budny M., Kamieniarz R., Kolanoś B., Mąka H., Panek M. [2010], *Sytuacja zwierząt łownych w Polsce w latach 2008–2009 (wyniki monitoringu)*, „Biuletyn Stacji Badawczej w Czempiniu” nr 6, s. 1–56.
- Cholewa R. [2000], *Chów i hodowla zwierząt futerkowych*, Wydaw. Akademii Rolniczej w Poznaniu, Poznań, s. 1–347.
- Czesnokov N.I. [1989] *Dzikije żyvotnyje mieniajut adriesa*, Mysl, Moskwa, s. 1–219.
- Gatunki obce w faunie Polski. Alien species in the fauna of Poland*, [2011], red. Z. Głowaciński, H. Okarma, J. Pawłowski, W. Solarz, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Głowaciński Z. [2011], *Szop pracza*, [w:] *Gatunki obce w faunie Polski. Alien species in the fauna of Poland*, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, s. 461–465.
- Głowaciński Z., Pawłowski J. [2011], *Wykaz gatunków obcych wprowadzonych i zawleczonych*, [w:] *Gatunki obce w faunie Polski. Alien species in the fauna of Poland*, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, s. 30–50.
- Głowaciński Z., Ruprecht A.L. [1992], *Norka europejska*, [w:] *Polska czerwona księga zwierząt*, PWRiL, Warszawa, s. 79–81.
- Gugolek A. [2014], *Porównanie strawności składników pokarmowych i retencji azotu dziko żyjących i hodowlanych norek, lisów i jenotów*, Seminarium „Określenie stopnia odrębności fenotypowej i genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej, lisa pospolitego i jenota”, Kazimierz Dolny n/Wisłą, 16–17 czerwca 2014.
- Gwiazdowicz M. [2014], *Inwazyjne gatunki obce*, „Infos – Biuro Analiz Sejmowych” nr 11, s. 1–4.
- Herman W. [1986], *Hodowla zwierząt futerkowych*, PWN, Warszawa, s. 1–291.
- Horecka B. [2014], *Określenie stopnia odrębności genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej*, Seminarium „Określenie stopnia odrębności fenotypowej i genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej, lisa pospolitego i jenota”, Kazimierz Dolny n/Wisłą, 16–17 czerwca 2014.
- Jakubczak A. [2014], *Opracowanie markerów genetycznych do testowania populacji hodowlanych i dziko żyjących jenotów*, Seminarium „Określenie stopnia odrębności fenotypowej i genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej, lisa pospolitego i jenota”, Kazimierz Dolny n/Wisłą, 16–17 czerwca 2014.
- Kauhala K., Saeki M. [2004], *Racoon dogs*, [w:] *Canids: Foxes, Wolves, Jackals and Dogs. Status Survey and Conservation Action Plan*, IUCN/SSC Canid Specialist Group, Gland, Switzerland and Cambridge (UK), s. 136–142.
- Kowalczyk R. [2011], *Jenot*, [w:] *Gatunki obce w faunie Polski. Alien species in the fauna of Poland*, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, s. 466–471.
- Lever Ch. [1985], *Naturalized mammals of the world*, Longman, London–New York, s. 1–487.
- Lisiecki H., Sławoń J. [1980], *Hodowla norek*, PWRiL, Warszawa, s. 1–309.
- Macdonald D.W., Strachan R. [1999], *The mink and the water vole. Analyses for conservation*, Wildlife Conservation Research Unit, Oxford, s. 1–161.
- Nordström M., Högmänder J., Laine J., Nummelin J., Laanetu N., Korpimäki E. [2003], *Effects of feral mink removal on seabirds, waders and passerines on small islands in the Baltic Sea*, „Biological Conservation” nr 109 (3), s. 359–368.
- Piórkowska M. [2014], *Porównanie cech metrycznych układu pokarmowego i powłokowego populacji norek hodowlanych i dziko żyjących*, Seminarium „Określenie stopnia odrębności fenotypowej i genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej, lisa pospolitego i jenota”, Kazimierz Dolny n/Wisłą, 16–17 czerwca 2014.
- Ruprecht A.L. [1996], *Materiały do rozmieszczenia przedstawicieli podrodzaju Lutreola Wagner 1841 (Carnivora: Mustelidae) w Polsce*, „Przegląd Zoologiczny” nr 40, s. 223–233.
- Sidorovich V.E. [1993], *Reproductive plastic of the American mink Mustela vison in Belarus*, „Acta Theriologica” nr 38, s. 175–183.
- Tokarska-Guzik B., Dajdok Z., Zając M., Zając A., Urbisz A., Danielewicz W., Hołdyński C. [2012], *Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych*, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa, s. 1–197.
- Zalewski D. [2014], *Ocena wielkości populacji norek amerykańskich, lisów pospolitych i jenotów dziko żyjących na terenie Polski*, Seminarium „Określenie stopnia odrębności fenotypowej i genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej, lisa pospolitego i jenota”, Kazimierz Dolny n/Wisłą, 16–17 czerwca 2014.
- Zoń A. [2014], *Porównanie cech metrycznych układu pokarmowego i powłokowego populacji lisów hodowlanych i dziko żyjących*, Seminarium „Określenie stopnia odrębności fenotypowej i genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej, lisa pospolitego i jenota”, Kazimierz Dolny n/Wisłą, 16–17 czerwca 2014.

Andrzej Gugolek

Dariusz Zalewski

Janusz Strychalski

Małgorzata Konstantynowicz

Cezary Zwoliński

Różnice w metabolizmie i funkcjonowaniu przewodu pokarmowego u dziko żyjących i hodowlanych mięsożernych zwierząt futerkowych

prof. dr hab. inż. Andrzej Gugolek
Katedra Hodowli Zwierząt
Futerkowych i Łowiectwa, Wydział
Bioinżynierii Zwierząt, Uniwersytet
Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

W ramach ogólnopolskiego projektu badawczego nr 12-0140-10/2010, zatytułowanego „Określenie stopnia odrębności fenotypowej i genetycznej hodowlanych i dziko żyjących populacji norki amerykańskiej, lisa pospolitego i jenota”, wykonywanego pod kierownictwem prof. dr hab. Grażyny Jeżewskiej-Witkowskiej, pracownicy Katedry Hodowli Zwierząt Futerkowych i Łowiectwa UWM w Olsztynie realizowali dwa zadania badawcze: „Porównanie strawności składników pokarmowych i retencji azotu u dziko żyjących i hodowlanych norek, lisów i jenotów” oraz „Ocena wielkości populacji norek amerykańskich, lisów pospolitych i jenotów dziko żyjących na terenie Polski”.

W poniższym opracowaniu zostaną zaprezentowane najważniejsze wyniki pierwszego z nich.

Wstęp

Ludzie od najdawniejszych czasów pozyskiwali drogą łowiectwa skóry szlachetnych zwierząt futerkowych. Na przełomie XIX i XX wieku podjęto próby hodowli, a następnie udomowienia niektórych cenniejszych gatunków. Wśród nich były też gatunki z rodziny łasicowate (*Mustelidae*) – norka amerykańska oraz psowate (*Canidae*) – lis pospolity i jenot.

Norka hodowlana (*Neovison vison*) jest dominującym gatunkiem w polskich i światowych hodowlach zwierząt futerkowych. W stanie dzikim gatunek ten znany jako norka amerykańska występuje w Ameryce Północnej, na terytorium Kanady i Stanów Zjednoczonych. Obecnie można go spotkać w stanie wolnym również na terenie całej Euroazji. Hodowane norki znacznie różnią się od swoich przodków zarówno pod wzglę-

Fot. T. Jakubowski

Fot. 1. Pracownicy Katedry Hodowli Zwierząt Futerkowych i Łowiectwa, UWM w Olsztynie. Od prawej: prof. dr hab. Andrzej Gugolek, dr hab. Paweł Janiszewski, prof. UWM, dr inż. Janusz Strychalski, mgr inż. Małgorzata Konstantynowicz, dr hab. Dariusz Zalewski

dem cech użytkowych, budowy, jak i behawioru.

Lis pospolity (*Vulpes vulpes*) to – obok psa domowego – najbardziej rozpowszechniony na świecie gatunek z rodziny psowatych. Pierwotnie gatunek ten w wielu formach geograficznych zamieszkiwał obszary Europy, Azji, Ameryki Północnej i północne rejony Afryki. Obecnie lisy pospolite występują również na terenie Australii i Nowej Zelandii, gdzie zostały sprowadzone przez człowieka. Teren naszego kraju zamieszkuje lis rudy, zaliczany do podgatunku *Vulpes vulpes crucigera*. Podstawowa odmiana barwna lisów pospolitych hodowlanych to lisy srebrzyste, pochodzące od północnoamerykańskiego melanistycznego podgatunku *Vulpes vulpes fulvus*.

Jenot (*Nyctereutes procyonoides*) to gatunek najkrócej hodowany i najmniej poznany spośród zwierząt z rodziny psowa-

tych. Jenot hodowlany pochodzi od zwierząt zamieszkujących wschodni kraniec kontynentu azjatyckiego, zwłaszcza dorzecza Amuru i Ussuri. Dlatego nazywany jest jenotem ussuryjskim lub chińskim. W latach 30. ubiegłego stulecia pewną liczbę jenotów przeniesiono z ich naturalnego środowiska do północnych rejonów europejskiej części Rosji. Zaaklimatyzowały się one tam bardzo dobrze i po pewnym czasie rozpoczęły ekspansję w kierunku zachodnim. Dzisiaj spotyka się je nie tylko na wschodzie, lecz również w Finlandii i krajach środkowej i zachodniej Europy. Znany jest także inny gatunek jenota – jenot japoński, zwany tanuki (*Nyctereutes procyonoides viverrinus*). Nie jest on jednak przedmiotem hodowli fermowej. Jenoty hodowlane występują najczęściej w odmianie standardowej, w której wyodrębniono kilka typów barwnych. Są także jenoty białe i plamiste.

Norka, lis pospolity oraz jenot ussuryjski okazały się podatne na procesy domestykacyjne i obecnie stanowią podstawowe gatunki w hodowli mięsożernych zwierząt futerkowych na świecie. Dzięki ich genetycznej plastyczności i pracy hodowlanej przystosowano je do hodowli klatkowej i wytworzono wiele odmian, znacznie różniących się od dzikich przodków.

Zauważalne fenotypowe różnice w wyglądzie i budowie zewnętrznej między hodowlanymi i dziko żyjącymi norkami skłaniają do przypuszczeń, że mogły również wystąpić zmiany w budowie wewnętrznej i fizjologii tych zwierząt.

Cel badań

Zadanie badawcze miało na celu wykazanie, w jakim stopniu hodowla fermowa spowodowała zmiany w funkcjonowaniu przewodu pokarmowego oraz retencji azotu u hodowlanych

norek, lisów pospolitych i jenotów, w porównaniu do zwierząt z populacji dziko żyjących. Porównano efektywność trawienia poszczególnych składników pokarmowych i energii, wyrażone współczynnikami strawności. Wykonany został także dobowy bilans azotu w organizmach zwierząt hodowlanych i dziko żyjących. Badania te oprócz aspektu porównawczego mają istotny aspekt poznawczy, gdyż u zwierząt dziko żyjących nie prowadzono dotychczas ścisłych badań strawnościowo-bilansowych.

Materiał i metody

Badania wykonano w latach 2010–2013. W pierwszym etapie – przygotowawczym – uzyskano pozwolenia na badania od Lokalnej Komisji Etyki UWM w Olsztynie oraz ministra środowiska na przetrzymywanie dzikich zwierząt w niewoli. Przygotowano zatem pomieszczenia do utrzymywania zwierząt oraz zapewniono zaplecze niezbędne do ich żywienia. Został także przeprowadzony rekonesans w Kołach Łowieckich PZŁ w Olsztynie w celu wytypowania łowisk, z których pozyskane zostaną zwierzęta. Wykonano również odłowy kontrolne w celu sprawdzenia funkcjonowania pułapek żywołownych.

Badania strawnościowo-bilansowe wykonano na grupach liczących po 10 zwierząt hodowlanych i dzikich. Materiał zwierzęcy stanowiły młode zwierzęta urodzone wiosną w roku prowadzenia badań. Połowę każdej grupy stanowiły samce, a połowę samice. Norki hodowlane odmiany standard, jenoty hodowlane oraz lisy pospolite odmiany srebrzystej pochodziły z typowych ferm hodowlanych znajdujących się na terenie Pol-

ski. Każde ze zwierząt pochodziło z innego miotu, co zapewniło reprezentatywność próby. Zwierzęta dziko żyjące zostały odłowione w klatki żywołowne z łowisk położonych w promieniu 100 km od Olsztyna. Zwierzęta dzikie przetrzymywano początkowo w typowych klatkach do odchowu, w celu ich zaadapto-

wania do warunków fermowych, i żywiono paszą typową – mieszką paszową moką przeznaczoną dla norek hodowlanych. Czas adaptacji wynosił około 30 dni. Przed rozpoczęciem badań wszystkie zwierzęta zważono i zmierzono.

Zebrany materiał biologiczny w postaci prób paszy, kału i mo-

Fot. T. Jakubowski

Tabela 1
Masa ciała i długość tułowia lisów, norek i jenotów z podziałem na dzikie i hodowlane

Gatunek	Masa ciała (kg)		Długość tułowia (cm)	
	dzikie	hodowlane	dzikie	hodowlane
Norka ♂ ♀	1,12	3,07	38,00	47,00
	0,73	1,79	35,00	43,00
Lis pospolity	5,18	6,87	64,00	65,40
Jenot	5,95	11,77	56,00	61,90

czu został poddany analizom w laboratorium Katedry Żywnienia Zwierząt i Paszoznawstwa Wydziału Bioinżynierii Zwierząt Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, w celu oznaczenia składu chemicznego i wartości energetycznej. Zawartość poszczególnych składników pokarmowych w paszy i kale oraz azot w moczu zostały oznaczone powszechnie stosowanymi metodami standardowymi. Następnie metodą bilansową, stosowaną w tego typu badaniach, zostały obliczone współczynniki strawności składników pokarmowych i energii oraz retencja azotu.

Wyniki i ich omówienie

Interesującym wynikiem przeprowadzonych badań, jakkolwiek mającym znaczenie uboczne dla zasadniczego celu, są przeprowadzone pomiary na zwierzętach dziko żyjących (tab.1).

Wyniki jednoznacznie wskazują na ogromne zróżnicowanie fenotypowe dziko żyjących i ho-

dowlanych norek, lisów pospolitych i jenotów. Największe zróżnicowanie stwierdzono w masie ciała u norek i jenotów, nieco mniejsze w przypadku lisów pospolitych. Wskazuje to na odrębność populacji dziko żyjącej i utrzymywanej na fermach oraz na skuteczność pracy hodowlanej prowadzonej u zwierząt futerkowych. Jej efekty są widoczne mimo stosunkowo krótkiego okresu hodowli.

Uzyskane wyniki dotyczące strawności podstawowych składników pokarmowych przedstawiono w tab. 2.

Uzyskane wartości liczbowe wskazują, że praca hodowlana spowodowała zmiany w funkcjonowaniu przewodu pokarmowego. Zwierzęta hodowlane charakteryzowały się generalnie wyższym poziomem strawności składników pokarmowych. Szczególnie interesujący jest wzrost strawności węglowodanów, który jest typowy dla zwierząt udomowionych.

Wartości współczynników strawności i retencji azotu uzy-

Tabela 2
Strawność składników pokarmowych (%)

Gatunek	Białko ogólne		Tłuszcz surowy		Związki bezazotowe wyciągowe (węglowodany)	
	dzikie	hodowlane	dzikie	hodowlane	dzikie	hodowlane
Norka	81,65	82,73	95,87	96,39	61,31	64,91
Lis pospolity	90,38	90,52	99,36	99,40	57,81	60,15
Jenot	89,03	89,85	99,33	99,33	68,98	71,49

skane w badaniach mieściły się w przedziałach wartości charakterystycznych dla norek. Wyniki te świadczą o prawidłowo wykonanym eksperymencie.

Brak wyraźnych różnic w strawności składników pokarmowych między hodowlanymi a dzikimi lisami wskazuje, że aktywność ich przewodu pokarmowego nie zmieniła się wiele w wyniku ponad 100-letniej hodowli. Należy jednak pamiętać, że w hodowli lisy pospolite traktowano zawsze jak typowe zwierzęta mięsożerne i nigdy nie starano się zmieniać ich diety na zawierającą większe ilości węglowodanów, jak w przypadku lisów polarnych. W odniesieniu do lisów pospolitych hodowlanych wiedza dotycząca strawności składników pokarmowych jest skromniejsza niż w przypadku lisów polarnych. Wynika to zapewne z pobudliwego behawioru tych zwierząt.

Żywienie jenotów hodowlanych jest mniej poznane niż lisów. Ponadto badacze dzikich

Fot. T. Jakubowski

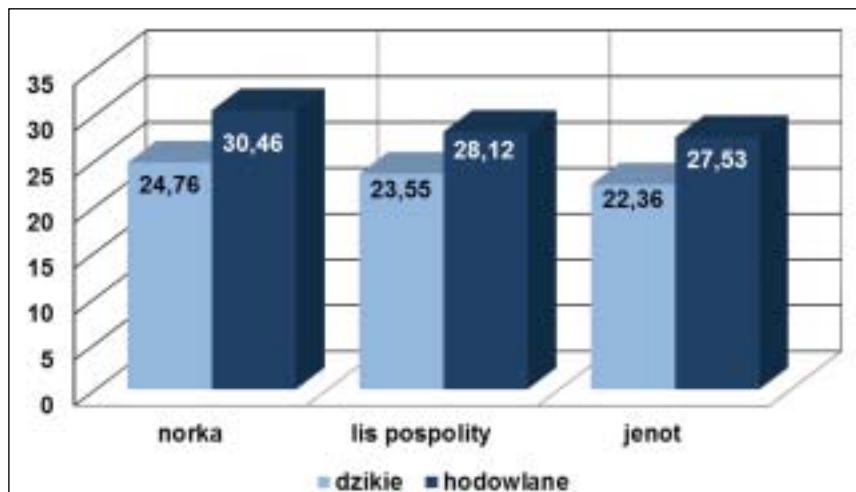

Fot. T. Jakubowski

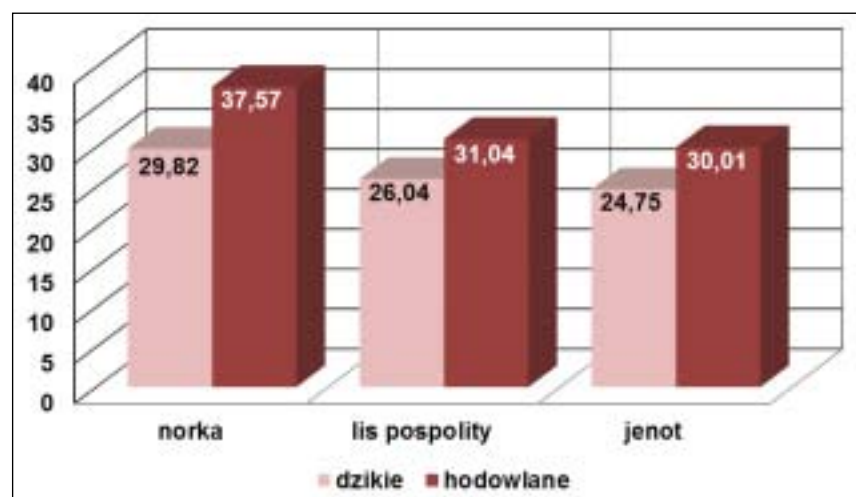
jenotów wykazali, że fizjologia funkcjonowania ich organizmów jest zróżnicowana i zależy od pory roku. Znane są jedynie nieliczne publikacje dotyczące strawności składników pokarmowych u jenotów hodowlanych. W badaniach innych autorów obliczone współczynniki strawności u 3,5- i 6-miesięcznych jenotów były następujące: substancja organiczna – 80 i 86, białko ogólne – 82 i 91, tłuszcz – 89 i 98, węglowodany – 65 i 66%. Wyniki uzyskane u 6-miesięcznych zwierząt były zbliżone do wyników opisywanych w niniejszym opracowaniu.

Różnice w strawności węglowodanów między obu gatunkami psowatych – lisami i jenotami – wynikają z faktu, że jenoty nie są typowymi zwierzętami mięsożernymi; można je wręcz traktować jako zwierzęta wszystkożerne. Już dość dawno stwierdzono, że wyższy udział pasz pochodzenia roślinnego w warunkach hodowlanych wpływa na poprawę parametrów użytkowych.

Także badania wykonane na wilkach i psach domowych oraz dzikich i hodowlanych lisach polarnych wyraźnie wskazują na zróżnicowane funkcjonowanie przewodów pokarmowych zwierząt dzikich i hodowlanych. Zwierzęta hodowlane, w badaniach innych autorów, charakteryzowały się wyższym poziomem strawności podstawowych składników pokarmowych. W przypadku hodowlanych lisów polarnych, podobnie jak w przypadku psów domowych w porównaniu do wilków, odnotowano wzrost strawności węglowodanów o prawie 10%, co sugeruje, że hodowlane zwierzęta mięsożerne wykształcają przystosowania do bardziej wszechstronnego sposobu odżywiania się.

Rys. 1. Retencja azotu w stosunku do azotu pobranego [%]

Rys. 2. Retencja azotu w stosunku do azotu strawionego [%]

Na wykresach (rys. 1 i 2) przedstawiono retencję, czyli poziom odkładania azotu (białka) u badanych zwierząt. Wykres 1 przedstawia retencję azotu obliczoną w stosunku do azotu pobranego, a wykres 2 – w stosunku do azotu strawionego.

W przypadku norek, lisów i jenotów hodowlanych stwierdzono wyższy poziom azotu zatrzymanego oraz wyższą retencję azotu – zarówno w stosunku do azotu pobranego, jak i strawionego. Wyniki te można tłumaczyć selekcją tych zwierząt w kierunku wyższej produktywności. Hodowla preferuje zwierzęta o wysokiej produk-

cyjności. W przypadku zwierząt futerkowych może to być wzrost gęstości okrywy włosowej czy powiększenie rozmiarów ciała, co bezpośrednio powiązane jest z wyższą sprawnością przewodu pokarmowego i intensywniejszym metabolizmem, który pozwala np. na wyższy poziom odkładania azotu czy przetwarzanie węglowodanów na tłuszcz zapasowy.

Należy zwrócić uwagę, że retencja azotu u lisów i jenotów wszystkich grup była na dość niskim poziomie. Wynika to zapewne z prowadzenia badań w listopadzie, gdy zwierzęta zakończyły już swój wzrost.

Podsumowanie

Uzyskane wyniki potwierdzają różnice w fizjologii zwierząt futerkowych mięsożernych spowodowane ich hodowlą. Wykazano, że praca hodowlana przyczyniła się do zmian w funkcjonowaniu przewodu pokarmowego u norek, wyrażonych wysokością

współczynników strawności. Tak wyraźnych różnic nie zanotowano w przypadku lisów i jenotów. Porównanie między obu gatunkami psowatych wskazuje, że współczynniki strawności: suchej masy, substancji organicznej i białka były wyższe u lisów. W przypadku węglowodanów

wyższe wartości stwierdzono natomiast u jenotów.

Wykazano ponadto, że zwierzęta hodowlane wszystkich badanych gatunków wyróżniały się wyższymi wskaźnikami retencji azotu, co należy powiązać z ich selekcją w kierunku wyższej produktywności. r

PIŚMIENNICTWO

- Ahlstrom O., Fuglei E., Mydland L. [2003], *Comparative nutrient digestibility of arctic foxes (Alopex lagopus) on Svalbard and farm-raised fox (Alopex lagopus)*, „Comparative Biochemistry and Physiology – Part A” nr 134, s. 63–68.
- Ahlstrom O., Skrede A. [1998], *Comparative nutrient digestibility in dogs, blue foxes, minks and rats*, „Journal of Nutrition” nr 128, s. 2676–2677.
- Asikainen J., Mustonen A.M., Hyvarinrn H., Nieminen P. [2004], *Seasonal physiology of wild raccoon dog (Nyctereutes procyonoides)*, „Zoological Science” nr 21, s. 385–391.
- Bieguszewski H., Lorek M.O. [1986], *Strawność składników pokarmowych i retencja azotu u jenotów (Nyctereutes procyonoides Gray). The digestibility of nutrients and nitrogen retention of raccoon dogs (Nyctereutes procyonoides Gray)*, „Zeszyty Naukowe ATR w Bydgoszczy” nr 140 – Zootechnika, z. 14, s. 5–9.
- Edney A.T. [1992], *Żywnienie psów i kotów*, Wydawnictwo Akademii Rolniczej, Wrocław.
- Foulkner W.L., Andersen D.M. [2001], *The effect of fiber supplementation on diet digestibility by silver foxes*, „Canadian Journal Animal Science” nr 71, s. 943–947.
- Foulkner W.L., Egan L.A., Anderson D.M. [1992], *Apparent and true digestibility of dry matter, crude protein and amino acids in diets for mature silver foxes*, „Norwegian Journal Agricultural Science – Supplement” nr 9, s. 268–274.
- Gugolek A., Zwoliński C., Konstantynowicz M. [2013], *Domestication of the American mink. 11th International Mammalogical Congress*, Belfast, s. 143.
- Gugolek A., Zalewski D., Strychalski J., Konstantynowicz M. [2012], *Food transit time, nutrient digestibility and nitrogen retention In farmed and feral American mink (Neovison vison) – a comparative analysis*, „Journal Animal Physiology and Animal Nutrition” (DOI: 10.1111/jpn.12006).
- Gugolek A., Zalewski D., Strychalski J., Konstantynowicz M. [2012], *Strawność składników pokarmowych u hodowlanych i dziko żyjących norek amerykańskich (Neovison vison)*, LXXVIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego we Wrocławiu, Sekcja Chowu i Hodowli Zwierząt Futerkowych.
- Gugolek A., Purwin C., Łaniewska-Trokenheim Ł., Janiszewski P., Konstantynowicz M. [2010], *Status mikrobiologiczny oraz strawność składników pokarmowych i energii dawek pokarmowych zawierających dodatek ki-*
- szonych śrut z pszenżyta i kukurydzy dla norek hodowlanych*, „Roczniki Naukowe Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego” nr 6, s. 91–100.
- Gugolek A., Lorek M.O., Janiszewski P. [2006], *Porównanie strawności składników pokarmowych i energii u norek (Mustela vison) i tchórzów hodowlanych (Mustela putorius)*, „Folia Universitatis Agriculturae Stetinensis. Zootechnica”, t. 48, s. 169–174.
- Kauhala K., Auniola M. [2001], *Diet of raccoon dogs in summer in the Finnish Archipelago*, „Ecography” nr 24, s. 151–156.
- Kruska D. [1996], *The effect of domestication of brain size and composition on the mink*, „Journal of Zoology” nr 239, s. 655–661.
- Kruska D., Schreiber A. [1999], *Comparative morphometrical and biochemical-genetic investigation in wild and ranch mink (Mustela vison: Carnivora: Mammalia)*, „Acta Theriologica” nr 44, s. 377–382.
- Liu H., Zhong W., Li G., Liu F., Li D., Sun W. [2012], *Supplemental dietary methionine affects the pelt quality and nutrient metabolism of raccoon dogs (Nyctereutes procyonoides)*, „Asian Journal of Animal and Veterinary Advances” vol. 7, nr 1, s. 61–67.
- Lorek M.O., Gugolek A. [1993], *The effect of different diets on reproductive performance of raccoon dogs*, „Scientifur” nr 3, s. 207–210.
- Oleinik V.M. [1995], *Distribution of digestive enzyme activities along intestine in blue fox, mink, ferret and rat*, „Comparative Biochemistry and Physiology” nr 112, s. 55–58.
- Szymeczko R. [2001], *Ileal and total digestibility of amino acids in feeds used in mink and polar fox nutrition*, „Journal of Animal and Feed Sciences” nr 10, Supplement nr 1, s. 211–222.
- While S.G., Skrede A., Ahlstrom O., Hove K. [2005], *Comparative apparent total tract digestibility of major nutrients and amino acids in dogs (Canis familiaris), blue foxes (Alopex lagopus) and mink (Mustela vison)*, „Animal Science” t. 81, z. 1, s. 141–148.
- Zalecenia żywieniowe i wartość pokarmowa pasz – zwierzęta futerkowe* [2011], red. A. Gugolek, Instytut Fizjologii i Żywnienia Zwierząt PAN, Jabłonna.
- Zhang H.H., Yue Z.G., Liu F.H., Cao X.Y., Yang F.H., Li G.Y. [2012], *Effect of growth performance and N-balance of growing raccoon dogs fed reduced crude protein, lysine and DL-methionine supplementation diets*, „Journal of Animal and Veterinary Advances” nr 13, s. 2187–2190.

PRZETWÓRSTWO ROLNE GAŚIOREK Sp.J.

ul. Wrzesińska 8
62-250 Czarniejewo
Tel/fax 0048614276166
e-mail: biuro@grh.gasiorek.pl

*ogłasza sprzedaż
gotowej mieszanki zbożowej*

EKSTRUDOWANEJ

!!!CENY DO UZGODNIENIA!!!

Marian Brzozowski

Odrębność norki fermowej (*Neovision vision*) w stosunku do norki dzikiej jako efekt pracy hodowlanej i domestykacji

prof. dr hab. Marian Brzozowski
SGGW

Zakład Hodowli Zwierząt
Futerkowych i Drobnego Inwentarza
Katedra Szczegółowej Hodowli
Zwierząt
Kierownik Zakładu

Hodowla norek rozpoczęła się w Kanadzie w połowie lat 70. XIX wieku. Dopiero jednak z początkiem XX wieku, a zwłaszcza w okresie międzywojennym, po spektakularnych korzyściach, jakie obserwowano w efekcie rozwoju hodowli lisów srebrzystych, nastąpiło ogólnoświatowe zainteresowanie hodowlą norek i uzyskiwanymi z nich skórami.

Wtedy to miały miejsce pierwsze próby importu tych zwierząt do Europy (Niemcy, Skandynawia), a uzyskiwane dobre wyniki hodowlane i wysokie ceny za oferowane skóry powodowały dalszy wzrost zainteresowania ich hodowlą.

W Polsce norki jako gatunek hodowlany pojawiły się także w okresie międzywojennym. Było to jednak pogłowie nieliczne, traktowane jako dodatkowe przy rozwijającej się prężnie hodowli lisów. Po wojnie hodowla norek w naszym kraju również przez długie lata pozostawała w cieniu innych gatunków futerkowych. Można

przyjąć, że do połowy lat 90. XX wieku Polska w praktyce nie liczyła się w światowym rynku hodowli i produkcji norek. Dekada lat 90. był to czas otwarcia polskiej gospodarki na świat, możliwości dla obcego kapitału inwestowania w Polsce i szans działania dla polskich hodowców. Zaowocowało to powstaniem nowoczesnych ferm wyposażonych w najnowszy sprzęt i funkcjonujących na podstawie aktualnej wiedzy z zakresu technologii hodowli i chowu norek. Niezmiernie ważne było także to, że materiał hodowlany takich ferm stanowiły wysokiej jakości, od wielu lat selekcjono-

wane zwierzęta. Te możliwości rozwoju hodowli norek w Polsce zbiegły się z rosnącym światowym wzrostem zainteresowania skórami zwierząt futerkowych, a zwłaszcza krótkowłosymi skórami norczy. Obecnie Polska jest wiodącym krajem w zakresie hodowli norek zarówno pod względem wielkości produkcji (w tej chwili na świecie prawdopodobnie ustępujemy jedynie Danii), jak i jakościowym, prezentowane bowiem podczas porównawczych pokazów międzynarodowych skóry z naszych

ferm zdobywają championaty, a ceny aukcyjne za skóry norcze są porównywalne z uzyskiwanymi przez hodowców z innych krajów. Godne podkreślenia jest także to, że większość krajowych ferm są to nowe obiekty, wybudowane w ostatnich kilku latach i tym samym spełniające wszelkie wymogi dotyczące zasad ochrony środowiska i zapewnienia zwierzętom warunków zgodnych z regulacjami unijnymi w tym zakresie.

Mając wieloletnie doświadczenie w hodowli norek w Pol-

sce, możemy prześledzić – na podstawie analizy archiwalnych i współczesnych materiałów – jak zmieniały się w tym okresie zwierzęta, a także jak wzrastały zasoby naszej wiedzy o norkach i wynikające z tego możliwości zapewnienia im coraz lepszych warunków utrzymania (żywienie, pomieszczenia) i uzyskiwania dzięki temu coraz wyższej jakości finalnego produktu – skór.

Zmiany obserwowane w tym okresie dotyczą także aspektów określanych mianem **postępu hodowlanego** jako efektu świadomej pracy hodowców, a także wiążą się z obserwowaną **domestykacją** zwierząt.

Norki są zwierzętami wielopłodowymi (dają liczne mioty), a równocześnie mają stosunkowo krótki cykl rozrodczy (każdego roku możemy uzyskiwać nowe pokolenie). Są to właściwości pozwalające na dość szybkie utrwalanie w populacji cech pożądaných przez hodowcę. Mogą to być zarówno cechy dziedziczące się w sposób **jakościowy**, jak i **ilościowy**.

Przy cechach **jakościowych** od razu wiadomo, jakiego efektu możemy się spodziewać u potomstwa: jeśli wiemy, jaki typ barwny okrywy mieli rodzice, możemy przewidzieć, jaki typ barwny będzie miało ich potomstwo. Podobnie możemy przewidzieć u potomstwa typ okrywy wynikający z długości i gęstości włosów pokrywowych i podszyciowych, wiedząc, jakie wartości parametry te miały u rodziców.

Do cech dziedziczących się w sposób **ilościowy** niewątpliwie należy zaliczyć **wielkość zwierząt**. Na obecny rezultat końcowy (masa zwierzęcia) składa się wiele różnych czynników przejawiających się jako wspólny efekt w obserwowanym poziomie ważnej dla nas

Fot. T. Jakubowski

Fot. T. Jakubowski

cechy. Jest to równocześnie cecha, która zmieniała się w sposób najbardziej spektakularny. Z danych literaturowych (Herman [1974]) wynika, że wolno żyjące norki w Ameryce Płn. osiągały średnią masę ciała 1,5 kg (samce) oraz 0,8 kg (samice). Długość skór samców szacowano maksymalnie na 60 cm (od czubka nosa do nasady ogona). Zwierzęta hodowane w latach 70. XX wieku były już większe w stosunku do wyjściowej amerykańskiej populacji, na co wskazuje Polska Norma z roku 1976 mówiąca o wielkości skupowanych skór samców w rozmiarze „1”, czyli długości powyżej 71 cm, oraz „0”, czyli o długości powyżej 77 cm. Obecnie w domach aukcyjnych oferowane są skóry samców w rozmiarze „000”, czyli o długości powyżej 89 cm, nie ma natomiast w ofercie skór krótszych niż w rozmiarze „0”, czyli mających mniej niż 71 cm

Fot. T. Jakubowski

długości. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że w tym czasie zmienił się również kształt (szerokość i grubość) prawideł, na których skóry są formowane, to musimy uznać, że postęp w tym zakresie jest jeszcze większy. Można to także ocenić, porównując masę ciała współcześnie hodowanych

samców, która dochodzi do 4 kg, w stosunku do masy samców z lat 70., kiedy nie przekraczała 2,5 kg. Uzyskany efekt jest wynikiem konsekwentnej pracy hodowlanej. Hodowcy preferowali i wybierali do rozrodu osobniki największe (wielkość skóry zawsze była ważnym kryterium ceny), a tym samym utrwalali tę cechę.

Innym przykładem cechy ilościowej, nie zawsze do końca uświadamianej przez hodowców, ale równocześnie niezmiennie istotnej przy pracy ze zwierzętami, jest **typ zachowania** (temperament) zwierząt. Nawet nie myśląc o tym świadomie, hodowcy woleli wybierać do stada rodzicielskiego osobniki spokojne, o zrównoważonym temperamencie niż zwierzęta agresywne lub bojaźliwe, które na każde zbliżenie się do klatki czy próbę schwywania reagują atakiem na dłoń czy ramię pracownika. Tak więc łatwiej było pokryć spokojne zwierzęta, potem sprawdzić ich mioty, a tym samym więcej od nich uzyskiwano młodych i chętniej ich potomstwo zostawiano do hodowli. Zwierzęta o spokojnym temperamencie

dość szybko stały się dominującą grupą w każdym stadzie. Można to wyraźnie ocenić, jeśli porówna się reakcję zwierząt na obecność w pawilonie kogoś obcego dziś i kilkadziesiąt czy nawet jeszcze kilkanaście lat temu. Kiedyś wejście obcej osoby do pawilonu pobudzało wszystkie zwierzęta, były one zainteresowane nagłym bodźcem, reagowały biegiem i piskiem, czuło się w powietrzu zapach ich wydzieliny gruczołów przyodbytowych. Obecnie wejście kogoś postronnego do pawilonu nie wzbudza u zwierząt większego zainteresowania, cały czas pozostają spokojne, spora ich część zupełnie na przybyśza nie reaguje, nie przerywając swoich czynności.

Podsumowując, możemy powiedzieć, że obecnie hodowane norki są znacznie większe niż ich dzikie formy wyjściowe, inny jest dominujący wśród nich typ reakcji na otoczenie (spokojne, bardziej ufne), mają inny typ okrywy włosowej (włos krótszy, delikatniejszy), a także obserwuje się wśród nich ogromną różnorodność typów barwnych, zarówno tych, które pojawiły się

Immun-o-Mink

Skuteczność poparta badaniami!

- Przywraca zaburzoną sprawność układu immunologicznego
- Posiada właściwości immunostymulujące (immunopotencjalizujące) – aktywuje komórkowe i humoralne mechanizmy odporności naturalnej, wrodzonej
- Wzmaga efektywność szczepień, szczególnie w fermach w których występuje endemicznie wirus choroby aleuckiej o silnych właściwościach immunosupresyjnych
- Niweluje efekty stresu
- Poprawia jakość okrywy włosowej
- Zwiększa masę ciała

Dawkowanie: 1 kg mieszanki na 1 tonę przygotowanej paszy (5000 norek). Stosować 7 dni. Dodatek nie zaburza stosowanej diety ani smakowości.

Masa netto: 1 kg

ZAMÓWIENIA W ODDZIALE
PZHIPZF W TARNOWIE
PODGÓRNYM
TEL: 61 814 70 51

www.vetexpert.pl

jako spontaniczne mutacje, jak i uzyskanych w wyniku dalszej selekcji i kojarzenia przez hodowców.

Rezultatem wymienionych wyżej zmian, które nastąpiły jako efekt pracy hodowlanej, było uzyskanie zwierząt różniących się budową ciała i zachowaniem od wyjściowej populacji dzikich norek amerykańskich. Wspomniane zmiany są trwałe, dziedziczne, przekazywane następnym pokoleniom, a więc dają podstawy do ujęcia norek hodowlanych jako odrębnej subpopulacji, która powinna zostać odpowiednio nazwana także w ujęciu systematycznym. Propozycja taka pojawiła się podczas IX Kongresu IFASA w Halifaxie (Kanada) w roku 2008. Komitet Naukowy przygotowy-

jący materiały kongresu, a także prelegenci referujący wyniki swoich prac zaproponowali używanie w odniesieniu do norek hodowlanych nazwy „*Neovision vision*” w odróżnieniu od norci dzikiej „*Mustela vision*”. Od tamtej pory nomenklatura ta utrwaliła się i dziś powszechnie jest przyjęte, że o norce będącej przedmiotem hodowli mówimy „**norka hodowlana** (*Neovision vision*)”, a w przypadku formy wyjściowej – „**norka amerykańska** (*Mustela vision*)”. Odnosząc to do krajowych regulacji prawnych, możemy przyjąć – zgodnie z ustawami „O ochronie zwierząt” oraz „O organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich” – że „norka hodowlana” jest gatunkiem traktowanym jak inne zwierzęta gospodarskie.

Z kolei „norka amerykańska” to obecna w naszym środowisku przyrodniczym populacja zwierząt będąca efektem wcześniejszych, świadomych działań człowieka.

Takie podejście ułatwia prowadzenie analiz w sprawie określenia, w jakim stopniu obecność w naszym środowisku przyrodniczym populacji „norki amerykańskiej” jest szkodliwa dla rodzimego środowiska oraz decydowanie się na działania ochronne, jakie w związku z tym należałoby podjąć. Pozwala także uniknąć równoważnego traktowania zwierząt fermowych, przekształconych w kierunku potrzeb człowieka w ciągu trwającej od dziesięcioleci pracy hodowlanej, z populacją zwierząt dziko żyjących w środowisku naturalnym. r

Fot. T. Jakubowski

Instrukcja dla kół Polskiego Związku Łowieckiego, w sprawie pozyskania i zagospodarowania skór od dzikich mięsożernych zwierząt łownych

1

Jak prawidłowo pozyskać mięsożerne zwierzę łowne (lis, jenot, norka, tchórz, kuna leśna, kuna domowa, szop pracz)?

Należy tak pozyskać zwierzę, aby jego skóra oraz okrywa włosowa były jak najmniej uszkodzone, co można uzyskać poprzez:

- odstrzał przy użyciu broni śrutowej (śrut numer 2);
- przy użyciu broni kulowej (kula z pełnym płaszczem);
- odłów przy użyciu klatki żywołownej

2

Sposób przechowywania tuszy

- należy **schłodzić tuszę zwierzęcia** po pozyskaniu tak, aby nie stykała się z innymi pozyskanymi zwierzętami (nie dopuścić do odparzenia skór);
- w ciągu 24 godzin należy dostarczyć zwierzę do wskazanej skórowni* lub **po schłodzeniu zamrozić w worku foliowym w temperaturze - 20 stopni C** (dłuższe przechowywanie)

3

Dalsze postępowanie

- dostarczyć zamrożone zwierzęta do skórowni*, gdzie nastąpi ich wycena i przekazanie należności do koła (na konto koła łowieckiego).

4

Kiedy należy pozyskiwać mięsożerne zwierzęta łowne?

- ze względu na jakość okrywy włosowej najlepszym terminem pozyskania mięsożernych zwierząt łownych, w celu uzyskania dobrej jakości surowej skóry do handlu, są miesiące **listopad - grudzień - styczeń - luty**.

**Dokładne adresy skórowni będą podane przed sezonem*

Adres do korespondencji:

Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych
ul. Świętokrzyska 20 - 00-002 Warszawa • tel. (22) 826 04 71, 61 814 70 51 • fax 61 816 40 27
email: pzhpf@pzhpf.pl / k.golabek@pzhpf.pl

Tadeusz Jakubowski

Tomasz Naalbert

Listerioza szynszyli

Dr Tadeusz Jakubowski

Specjalista Chorób Zwierząt
Futerkowych, Kierownik Zakładu
Chorób Zakaźnych Katedry Chorób
Dużych Zwierząt z Kliniką Wydziału
Medycyny Weterynaryjnej SGGW
w Warszawie

Lek. wet. Tomasz Naalbert

Zakład Chorób Zakaźnych Katedry
Chorób Dużych Zwierząt z Kliniką
Wydziału Medycyny Weterynaryjnej
SGGW w Warszawie

Okres inkubacji choroby
wynosi od kilku dni do
3 miesięcy. Przebieg
choroby u szynszyli
może być ciężki
i prowadzić do śmierci
w ciągu 24 godzin

Listerioza szynszyli po raz pierwszy została opisana przez MacKaya i jego współpracowników w 1949 roku [10]. Jest często notowaną chorobą szynszyli [1, 6, 8, 10, 15, 18, 19]. Stwierdzono, że ze wszystkich gatunków zwierząt szynszyle są najbardziej podatne na zakażenie *Listeria monocytogenes* [6]. Listerioza (*Listeriosis*) jest bakteryjną chorobą zakaźną występującą u zwierząt i ludzi. Jest zapisana w wykazie chorób zakaźnych podlegających obowiązkowi rejestracji (ustawa z 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, Dz. U. z 2004 r., nr 69, poz. 625, zał. 3).

Epidemiologia

Rezerwuarem bakterii są zwierzęta, w tym dzikie gryzonie. Zakażenie *Listeria monocytogenes* należy do grupy zakażeń oportunistycznych. Szynszyle zakażają się najczęściej poprzez skażoną odchodami innych zwierząt wodę i paszę. *Listeria monocytogenes* może namnażać się w niewłaściwie wytwarzanej kiszonce i w pulpie buraczanej [4]. Ludzie najczęściej zakażają się przez żywność skażoną bakteriami *Listeria monocytogenes* (nabiał, surowe owoce i warzywa).

Etiologia

Listeriozę wywołuje *Listeria monocytogenes* – względnie beztlenowa, niesporująca, Gram-dodatnia, wykazująca ruch pałeczka. Jest katalazo-dodatnia,

oksydazo-ujemna i beta-hemolityczna, przez co niszczy czerwone ciała krwi. Bakteria oglądana w mikroskopie świetlnym wykazuje charakterystyczny koziółkowaty ruch [3]. Jest szeroko rozpowszechniona w środowisku naturalnym, w sprzyjających jej warunkach szybko się namnaża. Rozróżniamy 13 serotypów gatunku *Listeria monocytogenes* patogennych dla człowieka i wielu gatunków zwierząt, w tym szynszyli.

Patogeneza

Listeria monocytogenes mogą wnikać do nabłonka jelit, a następnie zasiedlając makrofagi, monocyty bądź granulocyty dostają się do krwi (posocznica), którą są roznoszone po całym organizmie. Obecność bakterii wewnątrz komórek fagocytarnych sprawia, iż mogą się one przedostawać do mózgu oraz prawdopodobnie przenikać poprzez łożysko do płodu ciężarnej samicy. Patogeneza *Listeria monocytogenes* opiera się głównie na zdolności bakterii do przetrwania i namnażania się w komórkach fagocytarnych gospodarza. Bakterie namnażają się we krwi w wielu narządach mięsnych, zwłaszcza w wątrobie i śledzionie.

Listeria monocytogenes w zależności od warunków środowiskowych, w których występuje, może funkcjonować jako organizm saprofityczny bądź patogenny. Gdy bakteria jest obecna w organizmie gospodarza, wówczas dzięki mechanizmowi

Fot. T. Jakubowski

quorum sensing następuje ekspresja kilku genów wirulencji. W zależności od lokalizacji bakterii w organizmie geny wirulencji regulowane są poprzez różne czynniki. SigB (alternatywny czynnik sigma) reguluje geny Vir w jelitach, podczas gdy PrfA (pozytywny regulator transkrypcji A) reguluje ekspresję genów, kiedy bakterie obecne są we krwi [7, 14, 16, 17].

Objawy kliniczne

Okres inkubacji choroby wynosi od kilku dni do 3 miesięcy. *Listeria monocytogenes* powoduje posocznicę. Przebieg choro-

by u szynszyli może być ciężki i prowadzić do śmierci w ciągu 24 godzin [4]. Choroba objawia się depresją, utratą apetytu, zaburzeniami w krążeniu, bólem brzucha, zaparciami na przemian z biegunką, przy której kał jest z domieszką śluzu i włókniaka. Może dojść do wypadania jelita prostego [4]. W wyniku zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych *Listeria monocytogenes* może powodować objawy neurologiczne, jak brak koordynacji ruchów, drgawki, opistotonus, skręcenie głowy, opadanie uszu. Może też prowadzić do niepłodności. Bakteria sprawia, że występują zabu-

rzenia w przebiegu ciąży, u noworodków powstają wady rozwojowe, ciężarne samice ronią.

Zmiany anatomopatologiczne, histopatologiczne

U szynszyli stwierdza się liczne białe ogniska martwicowe o wielkości 1 mm na powierzchni wątroby i w jej mięszu. Sporadycznie mniejsze, 0,5-milimetrowe białe ogniska na powierzchni śledziony. Podobne, ale większe ogniska (2 mm) na błonach surowiczych jelit cienkich, jelita ślepego i okrężnicy. Następuje powiększenie węzłów chłonnych krezkowych z ropny-

Konstrukcje drewniane pawilonów do hodowli norek.
Projektowanie, produkcja. Tel. 502 08 02 36
mail: dawid@lisiewicz.com.pl

mi ogniskami. W jelicie prostym zalegają suche masy kałowe, mogą być wgłobienia i wypadanie jelita prostego. Stwierdza się: zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych; w pęcherzykach płucnych nacieki monocytów i makrofagów; w wątrobie wiele różnej wielkości ognisk martwicy hepatocytów; centralnie neutrofile z licznymi koloniami bakterii na obwodzie ognisk; w jelitach wiele ogniskowych obszarów martwicy sięgające do błony podśluzowej. Podobne zmiany występują w kępkach Peyera i krezkowych węzłach chłonnych. Małe, rozsiiane ogniska martwicy są również obecne w śledzionie. Istotnych zmian nie stwierdza się natomiast w mózgu i nerkach.

Badanie bakteriologiczne

Materiałem do badania bakteriologicznego są tkanki wątroby, śledziony, jelita ślepego i krezkowych węzłów chłonnych. *Listeria monocytogenes* namnaża się na agarze tryptozowo-sojowym (TSA) z dodatkiem 5% krwi owcy (BAP) i inkubuje w temperaturze 37°C; odczytu dokonuje się po 24 i 48 godzinach [6, 20].

Inne badania diagnostyczne to PCR, które pozwala wykryć materiał genetyczny *Listeria monocytogenes* we krwi, płynie mózgowo-rdzeniowym i innym materiale tkankowym.

Postępowanie

Chore zwierzęta odizolować, usunąć karmę podejrzaną o ska-

żenie *Listeria monocytogenes*. Wyczyścić i poddać dezynfekcji klatki, w których przebywały zakażone szynszyle. Zabezpieczyć paszę przed dostępem innych zwierząt.

Leczenie

Chore zwierzęta leczymy chemioterapeutykami według wskazań lekarza weterynarii. Leki z wyboru to chloramfenikol, tetracykliny i enrofloksacyna. Leczenie jest zwykle nieskuteczne u zwierząt z zaawansowaną chorobą. Pozostałym szynszylom niewykazującym objawów klinicznych należy podać antybiotyk w paszy leczniczej przepisany przez lekarza weterynarii. r

PIŚMIENNICTWO

1. Bowden R.S.T. [1959], *Diseases of chinchillas*, „Veterinary Record” nr 71, s. 1033–1035.
2. *Choroby zakaźne i pasożytnicze* [2003], red. Z. Dziubek, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa.
3. Farber J.M., Peterkin P.I. [1991], *Listeria monocytogenes, a food-borne pathogen*, „Microbiological Reviews” nr 55, s. 476–511.
4. Finley G.G., Long J.R. [1977], *Case report an epizootic of listeriosis in chinchillas*, „Canadian Veterinary Journal” vol. 18, nr 6.
5. Garner M.R., Njaa B.L., Wiedmann M., Boor K.J. [2006], *Sigma B contributes to Listeria monocytogenes gastrointestinal infection but not to systemic spread in the guinea pig infection model*, „Infection and Immunity” nr 74, s. 876–86.
6. Gray M.L., Killinger A.H. [1966], *Listeria monocytogenes and listeric infections*, „Bacteriology Reviews” nr 30, s. 309–382.
7. Harvey P.J.H. [1940], *Listeria: change of name for a genus of bacteria*, „Nature” nr 145, s. 264.
8. Leader R.W., Holte R.J.A. [1955], *Studies on three outbreaks of listeriosis in chinchillas*, „Cornell Veterinarian” nr 45, s. 78–84.
9. Leimeister-Wächter M., Haffne C., Goebel W., Chakraborty T. [1990], *Identification of a gene that positively regulates expression of listeriolysin, the major virulence factor of Listeria monocytogenes*, „Proceedings of the National Academy of Sciences U.S.A.” nr 87, s. 8336–8340.
10. Mackay K.A., Kennedy A.H., Smith D.L.T., Bain A.F. [1949], *Listeria monocytogenes infection in chinchillas*, Annual Report Ontario Veterinary College, s. 137–145.
11. Mandin P., Fsihi H., Dussurget O., Vergassola M., Milohanic E., Toledo-Arana A., Lasa I., Johansson J., Cossart P. [2005], *VirR, a response regulator critical for Listeria monocytogenes virulence*, „Molecular Microbiology” nr 57, s. 1367–1380.
12. *Medycyna wewnętrzna. Repetytorium dla studentów medycyny i lekarzy* [2006], red. G. Herold, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa.
13. Mengaud J., Dramsi S., Gouin E., Vazquez-Boland J.A., Milon G., Cossart P. [1991], *Pleiotropic control of Listeria monocytogenes virulence factors by a gene that is autoregulated*, „Molecular Microbiology” nr 5, s. 2273–2283.
14. Potel J. [1952], *Zur Granulomatosis infantisep-tica*, „Zentralblatt für Bakteriologie. I. Originale” nr 158, s. 329–331.
15. Pridham T.J., Budd J., Karstad L.H.A. [1966], *Common diseases of fur bearing animals*, cz. II: *Diseases of chinchilla, nutria and rabbits*, „Canadian Veterinary Journal” nr 7, s. 84–87.
16. Schlech W.F. [2001], *Foodborne listeriosis*, „Clinical Infectious Diseases” nr 31, s. 770–775.
17. Schlech W.F., Lavigne P.M., Bortolussi R.A., Allen A.C., Haldane E.V., Wort A.J., Hightower A.W., Johnson S.E., King S.H., Nicholls E.S., Broome C.V. [1983], *Epidemic listeriosis – evidence for transmission by food*, „New England Journal of Medicine” nr 308, s. 203–206.
18. Shalkop W.T. [1950], *Listeria monocytogenes isolated from chinchillas*, „Journal of American Veterinary Medical Association” nr 116, s. 447–448.
19. Smith H.C. [1953], *Isolation of Listeria monocytogenes from chinchillas*, „Veterinary Medicine” nr 48, s. 294–295.
20. Weis J., Seeliger H.P.R. [1975], *Incidence of Listeria monocytogenes in nature*, „Applied Microbiology” nr 30, s. 29–32.

Grażyna Jeżewska-Witkowska, Hubert Kujawski, Kornel Kasperek,
Beata Horecka, Andrzej Zoń, Małgorzata Piórkowska

Inwentaryzacja wielkości populacji nerek, lisów pospolitych, lisów polarnych, jenotów i tchórzy utrzymywanych na polskich fermach

(Streszczenie)

Wiadomości Zootechniczne
R. LII (2014), 1:3–10

Oszacowanie wielkości populacji hodowlanych nerek, lisów i jenotów w Polsce może ułatwić: monitorowanie, planowanie i organizację pracy hodowlanej, gospodarkę ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego, określenie wielkości produkcji skór oraz określenie zapotrzebowania na środki produkcji w tym: pasze, leki, szczepionki i klatki. Celem badań było oszacowanie wielkości populacji hodowlanych nerek amerykańskich, lisów pospolitych, lisów polarnych, jenotów i tchórzy w Polsce z uwzględnieniem podziału administracyjnego kraju. Dlatego, w 2011 roku, przesłano ankiety do właścicieli ferm zwierząt futerkowych z pytaniami o liczbę samic stada podstawowego: nerek, lisów pospolitych, lisów polarnych, jenotów i tchórzy. W an-

kiecie uwzględniono podział na odmiany barwne poszczególnych gatunków, oraz podział ze względu na pochodzenie zwierząt wg. granic administracyjnych województw. Ponadto zebrano informacje na temat średniej liczby potomstwa od jednej samicy, oraz liczby zwierząt, które wydostały się z terenu ferm. Badania wskazują na wyraźny podział geograficzny w zakresie koncentracji produkcji nerek i lisów. Polska hodowla nerek skupiona jest głównie w województwach zachodnich: zachodniopomorskim, wielkopolskim, lubuskim, kujawsko-pomorskim oraz pomorskim. Lisy oraz jenoty są hodowane w większości we wschodniej części kraju, a największa liczba zwierząt znajduje się w województwie wielkopolskim, podlaskim, łódzkim i lubelskim.

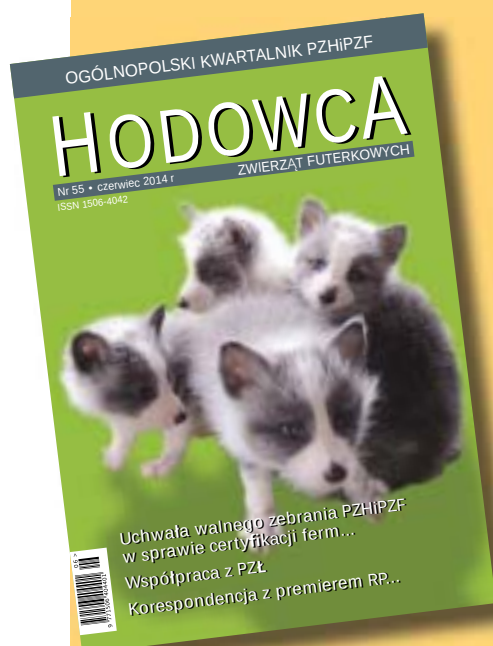

SUMMARY

Estimating the population size of breeding minks, foxes and raccoon dogs in Poland can help to monitoring, plan and organize the breeding programme, to manage animal by-products, and to determine the range of pelt production and the need for means of production including animal feeds, drugs, vaccines, and cages. The aim of the study was to estimate the population size of breeding American minks, common foxes, arctic foxes, raccoon dogs and polecats in Poland with regard to the administrative division of the country. Therefore, in 2011, a questionnaire was sent to fur farm owners with questions about the number of foundation stock females: minks, common foxes, arctic foxes, raccoon dogs and polecats. The questionnaire account for the classification of each species into colour varieties and according to the administrative borders of the provinces. Additional information was gathered concerning the average number of offspring from a single female and the number of animals that escaped from farms. Research shows a clear geographical division in terms of the concentration of mink and fox production. Polish mink farming is concentrated mainly in the western provinces: Zachodniopomorskie, Wielkopolskie, Lubuskie, Kujawsko-Pomorskie i Pomorskie. Foxes and raccoon dogs are farmed mostly in the eastern part of Poland, with the greatest number of animals being located in the Wielkopolskie, Podlaskie, Łódzkie and Lubelskie provinces. r

Fot. T. Jakubowski

Szanowni Państwo!

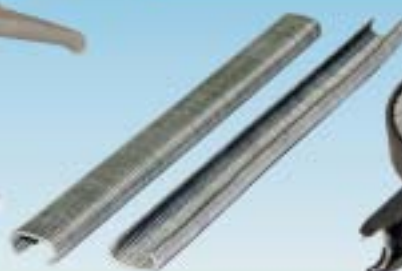
Zapraszam do publikowania ogłoszeń
kupna/sprzedaży
oraz reklam w kwartalniku
„Hodowca Zwierząt Futerkowych”.
Gwarancja atrakcyjnych cen.
Przy współpracy długoterminowej rabat.

Wszystkich Hodowców, Reklamodawców
zachęcam
do umieszczania ogłoszeń, linków firm
na stronach

www.pzhipzf.pl, www.hzf.net.pl

W przypadku pytań i chęci współpracy
proszę o kontakt
tel. 667-777-313
lub na adres e-mail: k.golabek@pzhipzf.pl

Zszywki, spinki C-ring, gwoździe oraz narzędzia i akcesoria pneumatyczne.

BizeA Sp. z o.o.

Tomice, ul. Europejska 4, 05-532 Baniocza k. Warszawy

tel. 22 244 17 00 ; fax 22 244 52 77 e-mail: info@bizea.com.pl

www.bizea.pl

TWINCA Poland

Nasz autoryzowany serwis już w Polsce!

Od dnia 1 czerwca 2014 świadczymy
usługi w Nowym Tomyślu.

Posiadamy w zespole
wykwalifikowanych mechaników,
którzy pracowali dla naszej firmy w Danii.

Serwis: Marcin Markowski +48 696 428 523

Obecnie "TWINCA" jest jednym z największych na świecie producentów maszyn do karmienia i do rozdawania słomy dla branży hodowli futerkowych.

Oferowane przez nas maszyny są nowoczesne i proste w obsłudze. Każde urządzenie jest produkowane z użyciem najnowocześniejszych technologii i jest długowieczne.

Sprzedaż: Saulius Blauzdys +48 698 334 956

Przedstawiamy Panstwu nową strone internetową, która daje
dostęp do wszystkich informacji

www.twinca.pl

Organizacja pracy – łatwa i szybka

Maszyny do mizdrowania

Maszyny do rozcinania

Maszyny do skórowania

Maszyna do skórowania HG Quick Cut gwarantuje perfekcyjne cięcie a w rezultacie maksymalizację wielkości skóry.

Elektryczny Body Hook HG gwarantuje mniej uszkodzeń skór.

Elektryczna Maszyna do skórowania HG poradzi sobie nawet z największymi skórami.

Mizdrownica HG 8 z gorącym natryskiem uczyni skórę miękką i pozbawioną tłuszczu jak nigdy dotąd.

HG

dla profesjonalnych hodowców

HG Poland Sp. z o.o.
ul. Prosta 34 · PL-72 100 Goleniów
Tel. 91 885 23 04/05
Fax 91 885 23 06
www.hgpoland.pl

Hedensted Gruppen A/S
Vejlevej 15 · DK-8722 Hedensted
Tel. (+45) 75 89 12 44
Fax (+45) 75 89 11 80
www.hedensted-gruppen.dk

Olgierd Jakubowski
Kierownik sprzedaży, Polska
Tel kom: 509 650 136
oj@hgpoland.pl

Daniel Sawa
Regionalny przedstawiciel handlowy
Tel kom: 728 438 933
ds@hgpoland.pl

Aleksandra Stefańska
Asystent sprzedaży
Tel kom: 728 438 921
as@hgpoland.pl

Henrik Mortensen
Kierownik eksportu
Tel kom: (+45) 20 20 56 11
hm@hedensted-gruppen.dk

MARK-DREW MAREK KROTECKI Produkcja:

- prawideł do skór: norek, lisów, jenotów
- kotników
- schodów drewnianych
- deski podłogowej wraz z montażem

Posiadamy w sprzedaży tarcicę iglastą

NOWOŚĆ - w ofercie!!!
karta informacyjna - samica

**KONSTRUKCJE
NA PAWILONY DREWNIANE**

PRODUKCJA NA PRAWIDŁACH DREWNIANYCH ZAPEWNIĄ NAJLEPSZĄ JAKOŚĆ SKÓR!

Boduszewo (tartak), 62-095 Murowana Goślina
tel. 0 601 738-803, fax: +48 61 811-30-56, e-mail: biuro@markdrew.pl
www.markdrew.pl

Polecamy szeroką gamę produktów dezynfekcyjnych, preparatów myjących i preparatów do higieny osobistej

VIRAGRI PLUS

Nieutleniający preparat dezynfekcyjny, na bazie aldehydu glutarowego. Działa bakteriobójczo, grzybobójczo i wirusobójczo.

- Produkty dezynfekcyjne opracowane specjalnie dla hodowców zwierząt futerkowych
- Szerokie spektrum bójcze
- Odpowiednie do stosowania na większości rodzajów powierzchni, w tym na powierzchniach wykonanych z metali lekkich i klatek
- Skuteczne niezależnie od twardości wody

Zamówienia w biurze PZHiPZF oddział w Tarnowie Podgórnym
tel. 61 814 70 51, fax 61 816 40 27

Norcar a60 a62 a72 a75

Uniwersalna mini ładowarka pomocna przy wykonywaniu wielu prac na fermie, zarówno wewnątrz pawilonów jak i na zewnątrz.

Ponad 60 szt. różnego typu osprzętu np. do wybierania obornika, rozkładania słomy, zbierania słomy, zmiatania, dezynfekcji i wielu innych prac.

Opcja dwóch prędkości pozwala na niskim przełożeniu uzyskać dobrą siłę pociągową oraz łagodną i precyzyjną jazdę, a na wysokim przełożeniu można szybko przemieszczać się na dłuższych odcinkach np. żeby załadować karmę. Na wysokim przełożeniu maksymalna prędkość to całe 16 km/godz.

Napęd na m70 jest tego samego typu, co na naszych większych mini ładowarkach Norcar. Silniki napędowe, które są montowane bezpośrednio na kołach napędowych to silniki tłokowe Poclain, które wytrzymują duże obciążenia. 4WD z napędem ciągłym na oś przednią i pierwszą tylną jest w standardowym wyposażeniu.

Od idei klienta do produktu seryjnego, nowy Minkomatic m70

Silnik (kW/łkW)	60/82 (13/17)
Napęd	hydrostatyczny
Zbiornik paliwa	35 l
Opory	23 kN, 5-12
Szerokość	1254 mm
Długość całkowita	4767 mm
Wysokość całkowita*	1878-2010 mm
Wysokość do zbiornika	1677 mm
Wysokość całkowita z podniesionym zbiornikiem	2550 mm
Doładowanie całkowite	1790 kg
Pojemność zbiornika	2500 l
Szybkość jazdy normalna	9-8 km/h
Szybkość jazdy wysoka	0-16 km/h

Zbiornik karmy na m70 pomieści 2500 litrów i posiada efektywne mieszadło w standardzie. Mieszadło jest tak zaprojektowane, aby proste było jego czyszczenie i uszczelnienie.

M70 jest wyposażony w wózek jezdny "bogie" z wahlowymi osiami koł, dla zapewnienia najlepszego komfortu jazdy, stabilności i wytrzymałości.

Norcar Vaza Multi rozpylacz 200 – 300 i 400 litrów

minkomatic

Norcar BSB, Fabriksgatan 9, Nykarleby, Finland tel. +358 6 7812 800

Norcar Poland
Andrzej Janus
Tel: +48 22 219 8550
Tel: +358 6 781 2856
Kom: +358 504 600 072
andrzej.janus@norcar.com

Specjalna oferta na wybiegi i półki:

V-model 11" x 11" Siatka/ramka
Siatka 5" x 11" Ramka 6" x 11"

V-model 11" x 11" zgięty

U-model 12" x 14" walcowany

ZAPOZNAJ SIĘ RÓWNIEŻ Z NASZĄ OFERTĄ MASZYN DO OBRÓBKİ SKÓR:

Rozcinarka T3 XL

Najnowszy model z możliwością cięcia typu V. Czas rozcinania – do 5 sekund/ szt. Wyposażona w pneumatyczny regulator umożliwiający indywidualne ustawienie siły naciągu.

Owijarka WRAP MaxiStretch

Owijarka oparta na technologii Dynamic Force® gwarantującej optymalne naciągnięcie poprzez dopasowanie siły nacisku i prędkości do rozmiaru poszczególnych skór.

Chcesz poznać szczegóły? Skontaktuj się z naszymi przedstawicielami:

Bronisław Gutowski
+48 502202404
bg@jasopels.pl

Jakub Skikiewicz
+48 504114105
js@jasopels.pl

Jasopels Sp. z o.o.
Tel. +48 61 892 70 92

ul. Kościelna 26
biuro@jasopels.pl

62-001 Chludowo
www.jasopels.pl

ARBOCEL®

**Ekonomiczny koncentrat
włókna surowego...**

... o multifunkcjonalnym działaniu:

- optymalna i stabilna konsystencja karmy
- wyższa strawność
- większe pobranie wody
- poprawa konsystencji odchodów
- lepsze wyniki rozrodu
- mniej uszkodzonych skór
- poprawa rentowności produkcji

RETENMAIER Polska
Sp. z o.o.

Włókna
zaprojektowane
przez naturę

Ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. 7 b
02-366 Warszawa
Tel.: + 48 608 51 00
Fax: + 48 608 51 51

www.jrs.pl

w żywieniu zwierząt futerkowych

DRUT-PLAST

Producent
klatek na lisy
i elementów do klatek,
spody, półki

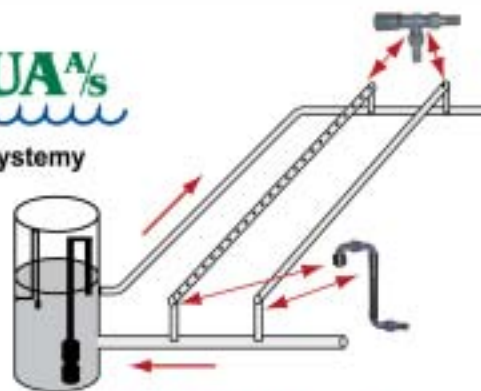
Dane kontaktowe
tel. 691 697 673, 601 498 658
e-mail: drutplast@we.pl

COLUMBUS AQUA A/S

Doradzamy, projektujemy i instalujemy systemy
automatycznego pojenia oraz systemy
oczyszczania dla zwierząt futerkowych.

Kompletny system z cyrkulacją wody pitnej
ze zbiornika gwarantuje świeżą wodę o
właściwej temperaturze przez cały rok.

Nowość..!

Wąż termoizolowany dostarczany w rolkach.

Z węzłem firmy Columbus Aqua A/S
nie musisz martwić się o nieszczelność łączeń.

Poidło wyposażone
w nypel ze stali
nierdzewnej

Kompletne rozwiązania dostosowane do potrzeb klienta..!

Skontaktuj się z nami...

Radosław Sojan

Mobil Poland: +48 730 267 322

Mobil Denmark: +45 28 44 34 11

E-mail: ra@columbusaqua.dk

www.columbusaqua.dk

PASTERYZOWANE MIESZANKI MIĘSNE – najlepsze rozwiązanie w konkurencyjnych cenach

„Agromaks” jest wiodącym na polskim rynku producentem komponentów do karmy dla zwierząt domowych i futerkowych. W naszej ofercie posiadamy szeroki wybór wysokobiałkowych, pasteryzowanych, mięsnych półfabrykatów do produkcji **karmy dla norek**.

Skontaktuj się z nami. Oferujemy konkurencyjne ceny i jesteśmy w stanie dostosować się do Twoich indywidualnych potrzeb.

Przykładowe parametry półfabrykatu Białko: min. 21%, Tłuszcz min. 18%, Popiół max. 4%, Woda max. 58%.

„Agromaks” Sp. z o.o. Mizerka 57A, 96-513 Nowa Sucha
tel. +48 46 861 27 00 w. 58, 695 171 971, handlowy@agromaks.pl

OFERTA HURTOWNI PZHiPZF w Tarnowie Podgórny

Dezynfekcja sucha:

DEZOSAN – proszek o działaniu bakteriobójczym, przeznaczony do powierzchni i pomieszczeń hodowlanych

Sposób stosowania: stosuje się poprzez rozsypywanie preparatu na powierzchnię dezynfekowaną w dawce 40-100g/m²

DEZOSAN z miętą – proszek o działaniu bakteriobójczym Anty Flea (odstraszający pchły), do powierzchni i pomieszczeń hodowlanych

Sposób stosowania: stosuje się poprzez rozsypywanie preparatu na powierzchnię dezynfekowaną w dawce 40-100g/m²

Dezynfekcja mokra:

VIRAGRI – nieutleniający preparat dezynfekcyjny, działa bakteriobójczo, grzybobójczo i wirusobójczo

BIOSOLVE PLUS – uniwersalny preparat myjący do usuwania uciążliwych zanieczyszczeń o odczynie alkalicznym

VIRKON S – preparat o szerokim spektrum aktywności wirusobójczej i bakteriobójczej

Preparaty owadobójcze:

NEPOREX – działa jako regulator wzrostu owadów i wpływa na proces przepoczwarczenia się larw much, nie zabija dorosłych owadów

BAYCIDAL – środek zwalczający larwy much

MUCHOSTOP – granulaty do zwalczania much

AGITA – granulaty przeznaczony do zwalczania much, karaluchów i pcheł

CYFLOK – koncentrat do zwalczania much, komarów, meszek, prusaków, karaluchów, czarnych chrząszczy ściółkowych, mrówek faraona, rybaków cukrowych, wólków

ASCYP – proszek do zwalczania much, moli, komarów, karaluchów, pluskiew i pcheł

EKTOSOL – działa przeciwko roztoczom, pchłom, wszom, kleszczom

Dezynfekcja rąk:

SOFT CARE – preparat do dezynfekcji rąk + dozownik

Środki do konserwacji paszy:

PIROSIARCZYN SODU – działa hamująco na rozwój bakterii i pleśni

OXY-NIL – działa hamująco na rozwój bakterii i pleśni do konserwacji paszy bogatej w tłuszcz

Mieszanki paszowe uzupełniające:

MPU NORKA/LIS 0,1% – mieszanka paszowa uzupełniająca

Sposób stosowania: 1kg/1tonę

ROVIMIX B-EXTRA – mieszanka stosowana przy niedoborach witaminy B

Sposób stosowania: 1kg/1tonę

PREGNOS H – preparat uzupełniający codzienną dietę w okresie rozrodu

Sposób stosowania: profilaktycznie 5kg/1tonę

H-BIOTIN MAX – sekret pięknego futra

Sposób stosowania: profilaktycznie 5kg/1tonę

KANI-HOLD MAX – zapobiega występowaniu kanibalizmu, poprawia apetyt

Sposób stosowania: 5kg/1tonę

WITAMINA E + SELEN – podawana w okresie intensywnego wzrostu przy skarmianiu wysokokalorycznej paszy oraz w okresie rozrodu

Sposób stosowania: 0,5kg/1tonę

TREI VIT B – zestaw witamin i aminokwasów w płynie, szczególnie ważnych w okresie wzrostu i intensywnej produkcji

AMICEN S – witaminowo-aminokwasowy suplement diety, poprawia zdrowotność i przyrost, wspomaga procesy rekonwalescencyjne

Dodatki do pasz:

WITAMINA C – pobudza mechanizmy odpornościowe organizmu, bierze udział w syntezie hemoglobiny, powstawaniu erytrocytów oraz w przyswajaniu żelaza

CHLOREK CHOLINY – wskazany przy wysokoenergetycznym okresie żywienia

METIONINA – niezbędna dla prawidłowego rozwoju włosów i skóry zwierząt, syntezy białek, uczestniczy w detoksykacji czyli odtruwaniu organizmu, działa ochronnie na mięsz wątroby i nerek

CZOSNEK MIELONY – poprawia walory smakowe karmy

ALLISTIM – czosnek z dodatkiem cebuli, oregano, poprawia walory smakowe karmy, bakteriobójczy, wirusobójczy oraz przeciwczyrbienny

GLUKOZA – poprawia kondycję samic w okresie wykotów oraz zmniejsza syndrom wyczerpania laktacyjnego

ARBOCEL – koncentrat włókna surowego dodawany do karmy, w celu uzupełnienia włókna pokarmowego w dawce żywieniowej i poprawy właściwości fizycznych karmy

LACTI GEL – zwiększa zawartość wody w karmie oraz poprawia jej konsystencję, szczególnie zalecany w okresie letnim

Deratyzacja:

RATER – granulaty do zwalczania myszy i szczurów

Pozostałe produkty:

ALUMINIUM SPRAY – do ochrony i pielęgnacji skóry

ANTYKANIBAL SPRAY – zapach przeciw kanibalizmowi

LIGNOCEL – włókna drewna bukowego do czyszczenia, uszlachetniania i kosmetyki futer

REHOPIX – granulaty z kolb kukurydzy do czyszczenia, uszlachetniania i kosmetyki futer

ZAMÓWIENIA W BIURZE PZHiPZF ODDZIAŁ W TARNOWIE PODGÓRNYM

tel. 61 814 70 51